

”BARA JAG FÅR CHANSEN ATT FÅ VISA VAD JAG KAN”

Satsningen på aspirantutbildning
– vad blev det av den?

En uppföljningsstudie

”BARA JAG FÅR CHANSEN ATT FÅ VISA VAD JAG KAN”

Satsningen på aspirantutbildning
– vad blev det av den?

En uppföljningsstudie

Högskoleverket • Birger Jarlsgatan 43 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-453 70 00 • fax 08-453 70 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

”Bara jag får chansen att få visa vad jag kan”

Satsningen på aspirantutbildning – vad blev det av den?

En uppföljningsstudie

Producerad av Högskoleverket i januari 1998

Högskoleverkets rapportserie 1998:6 R

ISSN 1400-948X

ISRN HSV-R--98/6--SE

Innehåll: Uppföljnings- och utredningsavdelningen

Grafisk form: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Printgraf, Stockholm, februari 1998

Innehållsförteckning

Summary	5
1. Inledning	7
2. Sammanfattning	9
3. Bakgrund	11
3.1 Invandrarnas situation på arbetsmarknaden	12
4. Riktlinjer och ekonomiska ramar för aspirantutbildningen	15
4.1 Riktlinjer och ekonomiska ramar för genomförandet av aspirantutbildningen	15
4.2 Studiefinansiering för studenterna på aspirantutbildningen	19
5. Aspiranternas bakgrund	20
5.1 Födelseland, tid i Sverige och ålder	20
5.2 Aspiranternas utbildningsbakgrund	22
5.3 Arbetsmarknaden för studenterna före aspirantutbildningen	24
5.4 Möjligheterna på arbetsmarknaden och erfarenheterna med studenternas egna ord	26
6. Aspirantutbildningens genomförande	30
6.1 Studenternas motiv för att gå aspirantutbildningen	32
6.2 Studenternas studiefinansiering	34
6.3 Aspirantutbildningens innehåll	35
6.4 Praktikavsnittet på utbildningen	37
6.5 Studenternas erfarenheter av utbildningen	40
6.6 Erfarenheterna av utbildningen med studenternas egna ord	41
7. Aspirantutbildningens resultat	48
7.1 Hur gick studierna på utbildningen?	48
7.2 Genomströmningen på utbildningen	51
7.3 Hur det gick för studenterna efter aspirantutbildningen	52
8. Sammanfattning och avslutande diskussion	54
Bilagor	59

Summary

The aim of the trainee programme is to facilitate entry on to the labour market for, in the first place, unemployed immigrants with a foreign academic education and to help ensure that their skills are put to good use in Swedish society. This is a one-year programme which consists partly of trainee work. The organisation of the programme varies from university to university but in general the programme includes different subjects. Usually the programmes also include courses in the Swedish language and on Swedish society.

Nine universities were commissioned to start trainee programmes in the academic year 1995/96. The following year the trainee programme was retained as a special programme for 13 universities. From the academic year 1997/98 the trainee programme is no longer a special undertaking but a matter for local decision at individual universities. About half of the universities have decided not to continue the programme. The reasons for this are, among others, that the recruitment base appears to be small and that the implementation of the programme, in particular obtaining places for the trainee work, has been difficult and laborious for the universities.

The first year 1,300 places were allocated and in the second year 1,100. However the number of students during these two years amounted in total to a mere 740. The reason why recruitment was so poor was, among other things, that the decision that the programme should be organised was made so late that it was difficult for the universities to find time to plan the programmes and to provide information about them. Another major reason is that many who applied for the programme were too weak in Swedish to be admitted. In this respect some representatives of the universities are of the opinion that a pure language training programme would be of greater benefit for these persons than the present trainee programme. This is also advocated by many students¹.

The students in the first year of the trainee programme came from more than

---

¹ According to a questionnaire survey

60 countries. Many came from former Yugoslavia and other East European countries as well as from Iran and Iraq. Most of them had extremely negative experience where entry on to the Swedish labour market was concerned.

Up to ten months² after completion of the programme a third had some form of work, of which a third had a permanent job. Of these some had unqualified work. This means that the majority had not found work after the programme, but the result is nevertheless not so bad in view of the fact that it is a question of a group which is one of the most vulnerable on the labour market. The real goal, to improve these persons' prospects on the labour market has however been achieved relatively successfully for those who participated in the programme. The programme has given many of the students greater self-confidence, better language skills and an extended network of contacts, which are decisive factors in their future efforts to find a qualified job.

One student described his experience of the practical work period in the following way:

”I was given a role again – at last I am somebody, not just an anonymous refugee. I am living again.”

---

² According to the questionnaire survey. Certain students had completed the programme four months before they received the questionnaire, others ten months

I. Inledning

Aspirantutbildningen var en del av den särskilda utbildningssatsningen inom högskolan som finansierades med resurser som överfördes från arbetsmarknadspolitiska åtgärder till högskolan. Under läsåren 1995/96 och 1996/97 gavs det möjligheter för 2 370 arbetslösa akademiker med företrädesvis utländsk akademisk examen att gå en utbildning som varvade teori med praktik med syfte att ge en bättre utgångspunkt på arbetsmarknaden.

Högskoleverket fick i uppdrag av regeringen att följa upp och utvärdera den särskilda utbildningssatsningen inom högskolan som finansierades med arbetsmarknadspolitiska medel. Denna rapport om *aspirantutbildningen* utgör underlag och en del av den huvudrapport som behandlar hela den särskilda satsningen.

Syftet med att följa upp och utvärdera aspirantutbildningen är framför allt att ta reda på om detta var en lyckad satsning. Med en lyckad satsning avses huvudsakligen om satsningen nådde de mål som sattes för utbildningen. Gav utbildningen invandrarna en bättre utgångspunkt på arbetsmarknaden? Fick de arbete efter utbildningen?

Under våren 1997 gick en enkät ut till de studenter som deltog under det första läsåret 1995/96. Denna enkät utgör en av de huvudsakliga källorna som rapporten bygger på. Insamling har även skett med hjälp av SCB som har tagit fram statistik om studenterna på aspirantutbildningen. Statistik har även hämtats från Högskoleverkets NU-databas. Uppgifter har därutöver samlats in från alla de universitet och högskolor som genomförde utbildningen, både enkäter och insamling av bland annat internt utvärderingsmaterial. De aktuella universiteten och högskolorna har även deltagit i konferens som ägt rum i Högskoleverkets regi.

Det har varit tydligt att reaktionen på enkäten till studenterna var positiv mot bakgrund av att den har varit ett sätt att få komma till tals om sina erfarenheter och synpunkter både på utbildningen och på arbetsmarknadsrelaterade ämnen. I enkäten uppmanades studenterna att berätta om sina

erfarenheter av utbildningen och av arbetsmarknaden i Sverige. Många av dessa svar och kommentarer har haft karaktären av livsberättelser och har generellt varit både innehållsrika och omfattande. De flesta av studenterna har lämnat kommentarer och det är väldigt få av studenterna som inte har kommenterat någonting i enkäten.

Grundstrukturen i rapporten utgår från tre huvudområden: förutsättningar, genomförande och resultat.

I **kapitel 2** redovisas och sammanfattas bakgrunden till aspirantutbildningen och de motiv som låg till grund för satsningen på aspirantutbildningen.

I **kapitel 3** tas olika förutsättningar för utbildningen upp. Ekonomiska ramar och riktlinjer för utbildningen och riktlinjerna för studiefinansiering för studenterna.

I **kapitel 4** redovisas studenternas bakgrund. Vilka var de som antogs och gick på utbildningen? Upplevelser av möjligheterna på arbetsmarknaden analyseras med studenternas egna ord.

I **kapitel 5** beskrivs och analyseras hur aspirantutbildningen genomfördes både ur universitetens- och högskolornas perspektiv och genom studenternas perspektiv. Här tas olika erfarenheter upp som rekrytering och planering på lärosätena och studiefinansiering och ekonomiska förutsättningar för studenterna. Innehåll på utbildningen och praktikavsnittet diskuteras utifrån de två perspektiven. Olika resultat från enkätundersökningen redovisas och analyseras. Studenternas motiv inför utbildningen och erfarenheter av utbildningen.

I **kapitel 6** redovisas och diskuteras utbildningens resultat i form av genomströmning och resultat efter avslutad utbildning. Nåddes målen? Ökade möjligheterna på arbetsmarknaden? Fick man jobb?

Kapitel 7 avslutar rapporten med sammanfattande slutsatser om satsningen på aspirantutbildningen.

Studentenkäten finns som bilaga tillsammans med tabeller som redovisar resultaten från enkäten fördelade på kön och i vissa fall på ålder och lärosäte.

2. Sammanfattning

Syftet med aspirantutbildningen är att underlätta inträdet på arbetsmarknaden för i första hand arbetslösa invandrare med utländsk akademisk utbildning och att bidra till att samhället tillvaratar deras kompetens. Det är en ettårig utbildning som delvis består av praktik. Uppläggnings varierar mellan olika lärosäten men generellt sett ingår olika ämneskurser i utbildningen. Vanligtvis ingår även såväl kurser i svenska språket som om det svenska samhället.

Nio lärosäten gavs i uppdrag att anordna aspirantutbildning läsåret 1995/96. Läsåret därpå fanns aspirantutbildningen kvar som ett särskilt åtagande, då för 13 lärosäten. Fr.o.m. läsåret 1997/98 är aspirantutbildningen inte längre ett särskilt åtagande utan en fråga för lokala beslut vid enskilda högskolor. Omkring hälften av lärosätena har beslutat att inte fortsätta med denna utbildning. Anledningar till detta är bl.a. att rekryteringsunderlaget tycks vara litet och att genomförandet av utbildningen, framför allt praktikansaffningen, har varit svår och arbetsam för lärosätena.

Det första året fördelades nära 1 300 platser och det andra 1 100. Antalet studenter under dessa två läsår uppgick dock bara till sammanlagt 740. Att rekryteringen blev så svag beror bl.a. på att beslutet om att den skulle anordnas kom så sent att det blev svårt för lärosätena att hinna med att planera utbildningen och att göra den känd. En annan viktig orsak är att många av dem som sökte till utbildningen hade för dåliga kunskaper i svenska för att bli antagna. Med anledning av detta anser vissa högskoleföreträdare att en kvalificerad ren språkutbildning vore av större nytta för dessa personer än den nuvarande aspirantutbildningen. Detta är också något som många studenter förespråkar¹.

Studenterna på aspirantutbildningen det första året kom från mer än 60 länder. Många kom från det forna Jugoslavien och andra östeuropeiska länder samt från Iran och Irak. De flesta av dem hade mycket dåliga erfarenheter av möjligheterna att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden.

---

¹ Enligt Högskoleverkets enkätundersökning.

Upp till tio månader² efter avslutad utbildning hade en tredjedel någon form av arbete, varav en tredjedel hade fast anställning. Av dessa hade vissa ett okvalificerat arbete. Detta innebär att majoriteten inte hade hittat ett arbete efter utbildningen, men resultatet är ändå inte så dåligt med tanke på att det gäller en grupp som är en av de svårast utsatta på arbetsmarknaden. Det *egentliga* målet, att förbättra dessa personers *förutsättningar* på arbetsmarknaden har dock uppnåtts relativt väl för dem som deltog i utbildningen. Utbildningen har givit många studenter ett *stärkt självförtroende*, *bättre språkkunskaper* och ett *utökat kontaktnät*, vilka är avgörande faktorer i deras framtida ansträngningar att hitta ett kvalificerat arbete. En student beskrev t.ex. sina erfarenheter av praktikperioden på följande sätt:

”Jag fick en roll igen – äntligen är jag någon, inte bara en anonym flykting. Jag lever igen.”³

---

² Enligt Högskoleverkets enkätundersökning. Vissa studenter hade avslutat utbildningen fyra månader innan de fick enkäten, andra tio månader.

³ Källa: *Aspirantutbildningen vid Högskolan i Växjö studieåret 95/96*. Claesson, Carlstedt & Hedlund. Uppsats i sociologi vid Högskolan i Växjö.

3. Bakgrund

Våren 1995 fattade regeringen beslut om att en s.k. aspirantutbildning skulle anordnas vid universitet och högskolor läsåret 1995/96. Aspirantutbildningen skulle vara en utbildning för arbetslösa akademiker med företrädesvis en utländsk examen. Riktlinjerna var att utbildningen skulle ges på heltid och omfatta 40 poäng samt bestå av både teoretiska kurser och praktik.

I regeringens proposition 1994/96:139 (sidan 13) står följande angående aspirantutbildningen:

”Syftet med utbildningen är att underlätta dessas inträde på arbetsmarknaden samtidigt som deras kompetens tillvaratas. En viktig komponent i den föreslagna utbildningen är inslaget av praktik i näringsliv eller i gemensam sektor, och därför förutsätter denna utbildning att respektive universitet och högskola har ett gott samarbete med de arbetsplatser som kan erbjuda praktikplatser.”

Regeringen avsåg att på försök det första läsåret välja ut ett antal lärosäten som ansågs kunna tillgodose kravet på praktik. Valet byggde på universitetets eller högskolans goda samarbetsrelationer med bl.a. näringslivet, vilket ansågs som en viktig komponent för att kunna erbjuda praktikplatser. En annan viktig komponent var lärosätenas tidigare erfarenheter av att genomföra utbildningar för denna målgrupp. Totalt nio lärosäten anordnade utbildningen läsåret 1995/96 och ytterligare fyra lärosäten anordnade utbildningen inför läsåret 1996/97. Läsåret 1997/98 genomförs aspirantutbildningen endast på några lärosäten.

På bland annat Stockholms och Göteborgs universitet diskuterades och planerades utbildningen utifrån perspektivet att utbildningen skulle sträva efter att ta tillvara det som utgjorde individernas unika kompetens som ett sätt att öka deras konkurrenskraft på arbetsmarknaden. På Göteborgs universitet togs utbildningen emot som en bred möjlighet att satsa på flexibla former av utbildning som riktade sig till nya grupper av studenter.

I ett pressmeddelande från Göteborgs universitet inför starten läsåret 1995/96 sades bland annat följande:

”Detta är oerhört viktigt för universitetet, säger rektor Jan Ling. Vi försöker ha så bred rekrytering som möjligt. Inför framtiden vill vi ha ett universitet som representerar svenska folket i sin helhet.”

”Sverige behöver folk med språkliga och kulturella kompetenser.”

Åke Sander, projektledare för aspirantutbildningen på Göteborgs universitet.

Motiven till aspirantutbildningen skall ses mot bakgrund av den rådande svåra situationen på arbetsmarknaden och att arbetsmarknaden är särskilt svår att ta sig in på för invandrade akademiker.

Utöver den krympande arbetsmarknaden ställs ökade krav på kunskaper och färdigheter i svenska samt därutöver specifik kompetens. Rekryteringsprocesserna har förändrats och personliga kontakter har kommit att betyda allt mer för möjligheterna till ett arbete.

Praktikens betydelse för möjligheterna till att erhålla ett arbete ansågs viktiga och därför ansågs en utbildning som gav studenterna teoretiska kunskaper varvat med praktik särskilt lämpad att ges vid sådana lärosäten som hade goda erfarenheter av liknande utbildningar. Praktikplatser anses spela en särskilt viktig roll genom att de bidrar till att vidga individens kontaktnät och därmed öka chanserna till ett arbete.

3.1 Invandrarnas situation på arbetsmarknaden

Arbetsmarknaden för arbetslösa akademiker med en utländsk examen (invandrarakademiker) har belysts av bland annat SCB och i en rapport utgiven av Statens Invandrarverk, där man slår fast att det generellt råder en stark underrepresentation av invandrare som har arbete. Invandrarakademiker är också som grupp betraktat den grupp av akademiker som oftast är arbetsökande eller har ett arbete som de är överkvalificerade för.

Sysselsättningsgraden för högutbildade invandrare ligger på 60 procent, vilket ska jämföras med 75 procent för hela befolkningen och 87 procent för alla högutbildade.

Enligt SCB fanns det i Sverige år 1995 drygt en halv miljon personer i åldrarna 25–64 år med minst tre års eftergymnasial utbildning. Nästan 14 procent av dessa var födda utanför Sverige, eller drygt 73 000 personer. Av dessa var 25 procent födda inom Norden, 38 procent från övriga Europa och närmare 35 procent kom från övriga världen. Andelen personer som har en längre eftergymnasial utbildning är lika hög, drygt 12 procent, oavsett ursprung. De som har invandrat under 1990-talet har i regel en högre utbildningsnivå än genomsnittet och minst 19 procent av dem som invandrade 1991–1994 hade minst tre års högskoleutbildning.

Man kan konstatera att det i Sverige finns många högutbildade invandrare och att denna fördelning inte återspeglas på arbetsmarknaden. De invandrare som anlände till Sverige på 80- och 90-talen har ofta en god utbildning men ofta en låg inkomstnivå.

I betänkandet ”Tillvarons trösklar” (SOU 1994:77) drar man slutsatsen att

”invandrarnas höga arbetslöshet och låga sysselsättning är *inte* ett konjunkturellt fenomen...”

Som orsaker till invandrarnas arbetslöshet anges dels en förändrad samhällsstruktur dels att antalet arbeten inom industrin liksom lediga arbeten utan krav på utbildning minskar dramatiskt. Dessutom ställs ökade krav på arbetstagaren genom att det, utöver en krympande arbetsmarknad, ställs ökade krav på kunskaper och färdigheter i svenska och specifik kompetens samt att utbildning på högskolenivå blir allt viktigare. Rekryteringsprocesserna har dessutom förändrats och personliga kontakter har kommit att betyda allt mer, vilket ofta invandrare inte har tillgång till.

Praktikens betydelse för möjligheterna till arbete har tagits upp bl.a. av den invandrapolitiska kommittén i sitt delbetänkande från 1995. En av slutsatserna som man gör är att praktik ger invandrare ökad kontakt med arbetsmarknaden. Olika slags arbetsmarknadspolitiska åtgärder har under åren gett arbetslösa möjlighet att praktisera vid en arbetsplats och invandrare har i olika grad varit representerade i dessa åtgärder. Gemensamt är att praktiken har gett invandrare möjlighet att få erfarenheter och kontakter på arbetsmarknaden. Dessa åtgärder har, enligt kommittén, framför allt för invandrare visat en relativt hög åtgärdseffekt, 19 procent har fått arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Olika undersökningar har, enligt invandrapolitiska

kommittén, visat att kontakter är viktiga när det gäller att söka och få ett arbete och att det är därför som praktikplatser anses spela en särskilt viktig roll genom att de utvidgar individens kontaktnät och därmed ökar dennes chanser till ett arbete.

Många av studenterna som deltog i den enkätundersökning som denna rapport till stora delar bygger på påpekar också att det är just kontakter som de saknar.

En annan aspekt som nämns i många olika sammanhang är den dubbla kompetensen som invandrarakademikerna besitter. Vid genomläsning av enskilda lärosätens interna utvärderingsrapporter får man en bild av universitetens och högskolornas ambition i deras relation till aspirantutbildningen. En ambition är att ta vara på invandrarnas kompetens genom utbildning på olika sätt, genom komplettering, anpassad inriktning, genom att öka kunskaperna och färdigheterna i svenska samt ge möjligheter till praktik som ligger i linje med invandrarens tidigare utbildning. Genom praktik, teori-kunskaper och bättre färdigheter och kunskaper i svenska antas invandrarnas möjligheter till en bättre utgångspunkt på arbetsmarknaden öka. Med den dubbla kompetensen menas att invandrarakademikerna, utöver sina ämnes-kunskaper, har ytterligare kompetens med dels sitt invandraperspektiv, dels genom kunskaper om sitt hemland. I ett internationellt perspektiv på arbetsmarknadens ökade kontakter och behov av särskild kompetens bör dessa individer utgöra en viktig komponent för utvecklingen av många företag och organisationer.

4. Riktlinjer och ekonomiska ramar för aspirantutbildningen

4.1 Riktlinjer och ekonomiska ramar för genomförandet av aspirantutbildningen

15 juni 1995 utfärdades den särskilda förordningen, SFS 1995:889, för aspirantutbildningen. Där står följande om utbildningen:

2§ Utbildningen skall ges på heltid och omfatta 40 poäng. Den skall bestå av dels teoretiska studier, dels praktik på en arbetsplats. De teoretiska studierna skall ge sådana fördjupade kunskaper som är av värde för praktiken.

Universiteten och högskolorna svarade själva för utformningen och innehållet i de teoretiska avsnitten. Det ålades varje lärosäte att anordna praktik för studenterna. I regleringsbrevet daterat 1995-06-15 finns aspirantutbildningen med som ett särskilt åtagande för nio lärosäten läsåret 1995/96. Läsåret 1996/97 utökades antalet lärosäten till 13.

För de lärosäten som skulle erbjuda utbildningen innebar åtagandet att de skulle erbjuda en teoretisk och praktisk utbildning om 40 poäng för i första hand arbetslösa invandrare med akademisk utbildning. Detta innebar att alla som var behöriga till högskolestudier kunde söka till utbildningen och i mån av plats antas utan att uppfylla alla kriterier (arbetslös, invandrare, tidigare akademisk utbildning). I praktiken var det mycket få utöver invandrarakademiker som sökte och antogs, dock har enstaka studenter antagits till utbildningen utan att fylla någon av kriterierna.

I förordningen står det ytterligare bland annat följande om den särskilda behörigheten för antagning till aspirantutbildningen;

5§ Vid urval bland sökande till utbildningen skall istället för vad som anges i 8 kap. 7 och 8 §§ högskoleförordningen (1993:100) förtur ges till personer som

1. har en utländsk akademisk utbildning motsvarande minst tre års heltidsstudier,

2. Är anmäld som arbetsökande vid den offentliga arbetsförmedlingen i den ordning som Arbetsmarknadsstyrelsen föreskriver och inte har kunnat få ett arbete som är lämpligt med hänsyn till utbildningen och

3. är bosatt i Sverige.

Bestämmelserna om urval i 8 kap. 7 och 8 §§ högskoleförordningen skall tillämpas om fler sökande än som kan antas till utbildningen uppfyller kraven i första stycket.

På flera av universiteten/högskolorna tolkades högskoleförordningen så att det gavs möjlighet till dispens från något eller några av kraven om särskilda skäl förelåg. Vid flertalet lärosäten kom dispens att ges från kravet på behörighet i svenska och i förekommande fall även från kravet på engelska med motiveringen att särskilda skäl förelåg då många studenter som sökte sig till utbildningen annars hade utestängts från studierna och man hade inte tillräckligt många sökande. Dispens gavs dock inte vid alla lärosäten. Vid enstaka lärosäten antogs så få studenter möjligen, åtminstone delvis, beroende på att de ej gavs dispens från kraven på svenska och engelska.

Läsåret 1995/96 fördelades 1 270 platser totalt på nio lärosäten, och läsåret 1996/97 fördelades 1 100 platser enligt följande tabell:

Tabell 1. Fördelning av platser på lärosäten läsåren 1995/96 och 1996/97

Lärosäte	Antal studenter 95/96	Antal studenter 96/97
Uppsala universitet	100	60
Lunds universitet	100	50
Göteborgs universitet	600	500
Stockholms universitet	200	100
Umeå universitet	50	50
Högskolan i Luleå	50	20
Högskolan i Halmstad	-	90
Högskolan i Kalmar	-	30
Högskolan i Kristianstad	-	50
Högskolan i Skövde	-	50
Högskolan i		
Trollhättan/Uddevalla	40	40
Högskolan i Växjö	30	60
Mälardalens högskola	100	100
Totalt	1 270	1 100

Källa: Regleringsbrev 1995/96

Inför den andra antagningen (hösten 1997) gjordes justeringar i antalet fördelade platser. Antalet platser skars generellt ner. Asoirantutbildningen planerades däremot att genomföras ytterligare fyra läsår.

De ekonomiska ramarna för båda läsåren utgjordes av disponibla medel om totalt 61 miljoner kronor. De disponibla medlen består av lärosätenas ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer.

Lärosätena fick en garanterad ersättning per *planerad* helårsstudent oberoende av antalet studenter som sedan gick på utbildningen. Ersättningen för varje planerad helårsstudent utgjorde 4 500 kronor och ersättningen för en helårsprestation beräknades till 24 500 kronor.

Studiefinansieringen för studenterna på aspirantutbildningen har i stort sett utgått från principen om studiemedelsfinansiering för studenterna. Möjligheterna till andra finansieringssätt har dock funnits. Många av studenterna har fått s.k. utbildningsbidrag som beräknas på arbetslöshetsersättningen (eller kontant arbetsmarknadsstöd). Kostnaderna för denna studiefinansiering är svåra att uppskatta, men utgår man från en genomsnittlig ersättning på 65 000 per individ och år blir kostnaderna ungefär 35 miljoner kronor för de båda läsåren. Se även kapitel 4.2.

De totala kostnaderna för aspirantutbildningen de båda läsåren har uppskattats till ungefär 24 miljoner kronor, exklusive kostnaderna för studiefinansieringen.

Vissa lärosäten hyste en viss oro inför antagningen läsåret 1995/96. Bakgrunden var att det kändes osäkert om antalet helårsprestationer skulle täcka de kostnader man hade. Detta var framför allt tydligt på de lärosäten som antog en relativt stor andel studenter och där man på ett tidigt stadium räknat med att kunna utnyttja betydligt mer pengar med tanke på de extra insatser som framför allt arbetet med praktikanskaffning innebär.

Tabell 2. Disponibla medel (särskilt takbelopp), tusental kronor, budgetåren 1995/96–1996/97

	Disponibla medel 1995/96	Disponibla medel 1996/97
Uppsala universitet	2 917	1 320
Lunds universitet	2 917	1 100
Göteborgs universitet	17 500	11 000
Stockholms universitet	5 833	2 200
Umeå universitet	1 458	1 100
Högskolan i Luleå	1 458	440
Högskolan i Halmstad	-	1 980
Högskolan i Kalmar	-	660
Högskolan i Kristianstad	-	1 100
Högskolan i Skövde	-	1 100
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	1 167	880
Högskolan i Växjö	875	1 320
Mälardalens högskola	2 917	2 200
Totalt	37 042	26 400

Källa: Regleringsbrev 1995/96

För budgetåret 1997 angavs i regleringsbrevet, angående en fortsättning av en aspirantutbildning efter fullföljandet av åtagandet, följande:

”Högskolorna skall vid behov erbjuda särskild teoretisk och praktisk utbildning för arbetssökande personer med utländsk högskoleutbildning enligt förordningen (1995:889) om en särskild teoretisk och praktisk utbildning vid universitet och högskolor. Bedömning av behov samt omfattning av utbildningen skall göras av högskolorna.”

Detta innebar att det var upp till varje lärosäte att själva bedöma och genomföra utbildningen inom den reguljära verksamheten.

I olika modifierade modeller kommer aspirantutbildningen att genomföras på några lärosäten, däribland Göteborgs universitet och Stockholms universitet, åtminstone under budgetåret 1997 med antagning till hösten. Kostnaderna för utbildningen ersätts inom ramarna för den reguljära utbildningen och de ordinarie takbeloppen. På vissa lärosäten finns pengar kvar efter tidigare aspirantutbildning och används inom nuvarande aspirantutbildning.

4.2 Studiefinansiering för studenterna på aspirantutbildningen

Hur studiefinansieringen för studenterna skulle se ut var inte helt tydligt för olika arbetsmarknadsmyndigheter, och framför allt inte för arbetsförmedlingarna som behandlade ansökningarna om s.k. utbildningsbidrag. Utbildningens karaktär (både högskoleutbildning och arbetsmarknadsutbildning) och otydliga signaler liksom bristen på anvisningar från statsmakterna vållade osäkerhet huruvida den skulle betraktas som arbetsmarknadsutbildning eller som högskoleutbildning. Detta är inte förvånande med tanke på att utbildningen har skapats med hjälp av arbetsmarknadspolitiska medel och vars form och syfte har fungerat som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Att genomföra en utbildning som en arbetsmarknadsåtgärd inom högskolan och samtidigt leva upp till kraven på en högskoleutbildning innebär inte bara en innovation utan även att den blir otydlig i båda riktningar.

Avskaffandet (1 januari 1995) av den s.k. ”akademikerpraktiken” kan också ha bidragit till osäkerheten, eftersom den innebar att finansieringen skedde med arbetslöshetsersättning.

Trots att ingen särskild förordning fanns (som för den s.k. NT-SVUX-satsningen) för finansieringen av studier på aspirantutbildningen (vilket innebär att principen om studiemedel bör ha gällt) har dock ändå ungefär 70 procent av studenterna⁴ på aspirantutbildningen beviljats s.k. utbildningsbidrag⁵.

---

⁴ Enligt enkätundersökning genomförd av Högskoleverket.

⁵ Utbildningsbidrag är en ersättning som baseras och beräknas utifrån individens arbetslöshetsersättning. Minimumnivån skall motsvara en viss summa så att även individer som ej uppfyller de formella kraven för ersättning från den s.k. A-kassan skall kunna utnyttja bidraget under arbetsmarknadspolitiska utbildningar generellt.

5. Aspiranternas bakgrund

En enkätundersökning genomfördes av Högskoleverket under våren 1997 riktad mot de studenter som gick utbildningen läsåret 1995/96. Syftet var att ta reda på aspiranternas olika bakgrund, deras tidigare erfarenheter på arbetsmarknaden, vilka erfarenheter de hade av utbildningen samt vad som sedan hände efter utbildningen.

5.1 Födelseland, tid i Sverige och ålder

Studenternas utländska bakgrund varierar och i stort sett finns mer än 60 olika länder representerade. Den vanligaste nationella bakgrunden är framför allt forna Jugoslavien, övriga östeuropeiska länder samt Iran och Irak. Den geografiska spridningen visar att det främst är födelseländer i Östeuropa och mellanöstern som är vanligast. Afrikanska och sydamerikanska länder därefter. Det är inte alltid som födelselandet var det land där studierna genomfördes. Några av studenterna hade studerat i mer än två länder (bortsett från Sverige). En stor andel av studenterna genomförde sina studier i ett östeuropeiskt land, och däribland fanns studenter som ej var födda i något östeuropeiskt land.

Tabell 3. Huvudsakliga födelseländer, andel av studenterna fördelade på födelseländer

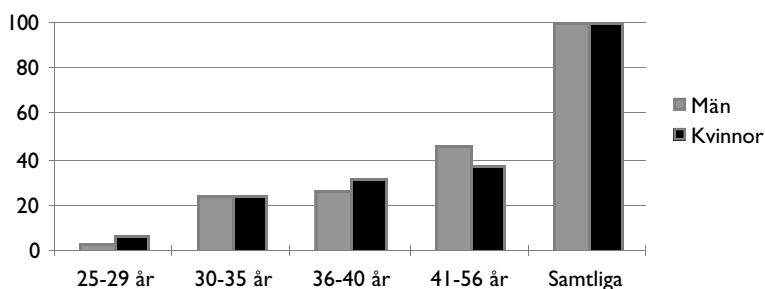
Totalt alla länder grupperade			
Bosnien-Herzegovina	17	Kuba	1
Iran	13	Filippinerna	1
Irak	9	Libanon	1
Polen	8	Colombia	1
Ryssland	6	Övriga Norden	1
F.d Jugoslavien, övriga.	4	Övriga Europa	7
Kina	3	Övriga Sydamerika	4
Rumänien	3	Övriga Asien	4
Egypten	2	Övriga Afrika	5
Turkiet	2	Övriga Nordamerika	1

Källa: Högskoleverkets studentenkät

Genomsnittsåldern på aspirantutbildningens studenter var 39 år läsåret 1995/96. Den höga genomsnittsåldern är delvis beroende av att samtliga av de studerande på aspirantutbildningen har en tidigare högskoleutbildning.

Genomsnittsåldern är markant hög och rekryteringen av yngre studenter har inte varit stor. De yngre aspiranterna, mellan 25 och 29, år utgjorde inte mer än en andel på fem procent och den största andelen studenter var äldre än 41 år, se fig. 1. Fördelningen mellan kvinnor och män är mycket lika vad gäller ålder.

Fig. 1. Andelen män och kvinnor fördelad på åldersgrupper

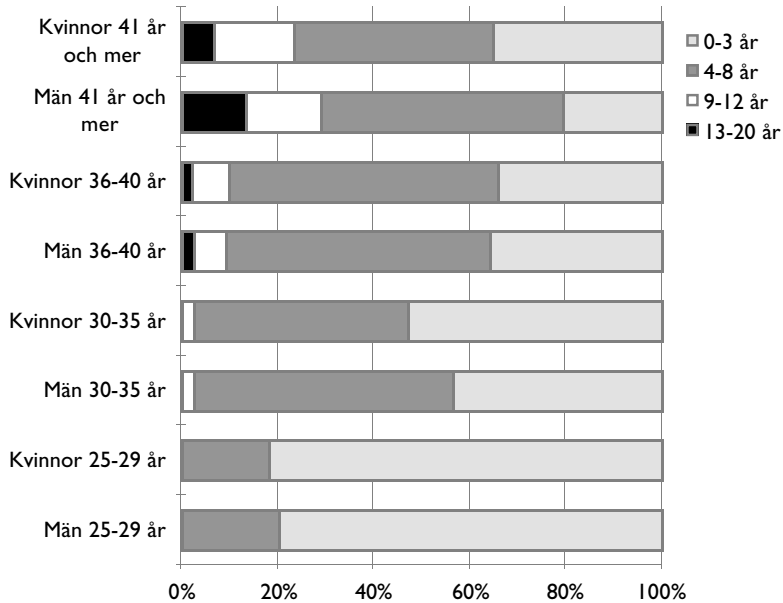

Källa: Högskoleverkets studentenkät

I genomsnitt hade aspiranterna bott i Sverige i 5,3 år innan de påbörjade aspirantutbildningen. Männen hade i genomsnitt bott i Sverige i 5,7 år och kvinnorna i genomsnitt fem år. Det fanns skillnader mellan olika grupper och tiden i Sverige. Spridningen mellan åldrar visar att ju äldre personerna är desto längre har de bott i Sverige.

Andelen studenter som varit i Sverige kortare tid än tre år utgjorde 37 procent. De flesta av dessa studenter var 35 år och yngre. Andelen studenter som bott i Sverige mellan fyra och åtta år utgjorde 48 procent och andelen studenter som varit i Sverige mer än nio år är närmare 15 procent. Något fler män än kvinnor hade varit i Sverige längre än 13 år och totalt hade fem procent av aspiranterna bott i Sverige längre än 13 år. Se fig. 2.

Fig.2. Andelen män och kvinnor fördelad på antalet år de har varit i Sverige innan de påbörjade utbildningen

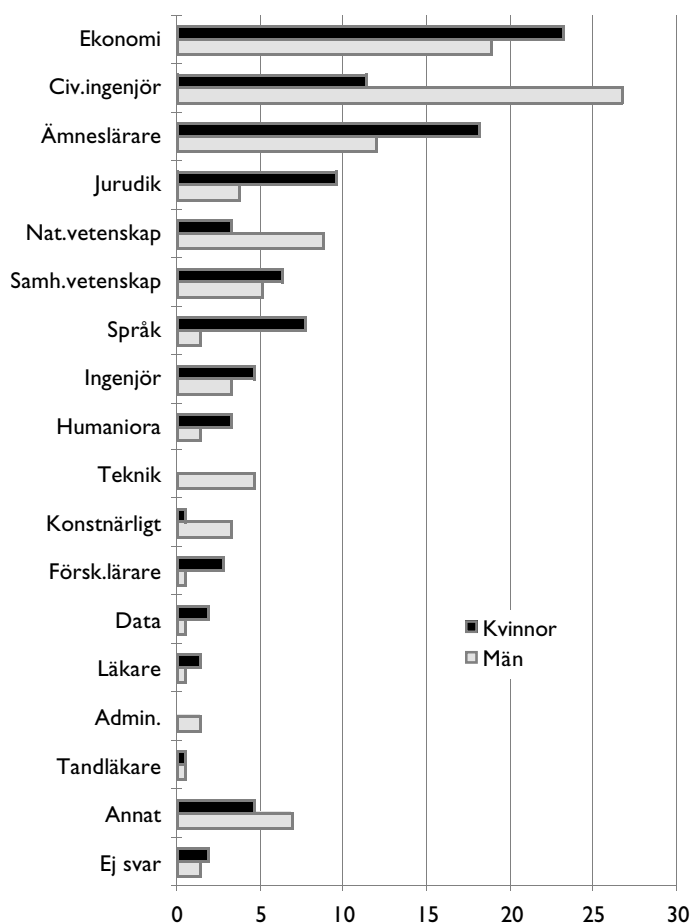

Källa: Höskoleverkets studentenkät

5.2 Aspiranternas utbildningsbakgrund

Den vanligaste akademiska utbildnings- och yrkesbakgrunden bland aspirantstudenterna var framför allt ämneslärare, civilingenjörer och ekonomer. Många studenter hade en ekonomisk utbildningsbakgrund från något östeuropeiskt land som, vilket några studenter påpekade (i kommentarer), var inaktuell eller behövde kompletteras. Studenterna kan ha en specialistutbildning inom dessa områden.

Fig.3. Fördelningen av studenter på olika utbildningsbakgrunder (ämnesområden), män och kvinnor (totalt alla ämnesområden⁶)

Källa: Högskoleverkets studentenkät

⁶ Figuren är baserad på 85 procent av studenterna, och baserar sig på de studenter som har angett ett alternativ. 12 procent angav att de hade utbildning i flera ämnesområden. Eftersom det är svårt att avgöra vilket område som har varit det huvudsakliga redovisas och används endast resultaten från de studenter som valt ett område.

5.3 Arbetsmarknaden för studenterna före aspirantutbildningen

Ett av kriterierna för att bli antagen till utbildningen var att man var arbetslös eller arbetssökande. Mot den bakgrunden var det ingen av studenterna på utbildningen som hade ett arbete eller hade ett arbete som motsvarade deras utbildning innan de påbörjade studierna på aspirantutbildningen. Det betyder dock inte att studenterna aldrig har arbetat i Sverige. Enkäten har fokuserat på kvalificerade arbeten och inte arbete generellt, vilket innebär att även om de uppger att de ej har haft ett kvalificerat arbete kan de ha haft någon form av arbete tidigare. Enkäten har också frågat studenterna om de har varit arbetssökande före utbildningen.

Den svenska arbetsmarknaden för studenterna på aspirantutbildningen har, framför allt vad gäller kvalificerade arbeten varit svår att ta sig in på. Endast 13 procent av studenterna uppgav i enkäten att de tidigare haft ett arbete i Sverige som motsvarade deras tidigare utbildning. Det kan vara anställningar av varierande omfattning och former; kortare anställningar, projekt, ALU men även fasta anställningar. Av enkätmaterialiet går det inte att se i vilken utsträckning den ena formen av anställning eller den andra som har varit mest förekommande.

Det tycks vara liten skillnad mellan kvinnor och män vad gäller erfarenheterna på arbetsmarknaden. Å andra sidan var antalet individer som hade haft ett kvalificerat arbete före utbildningen för få för att det uppdelat på kön ska kunna dras några generella slutsatser om könsskillnader.

Andelen studenter som hade haft ett kvalificerat arbete i linje med sin utländska utbildning före ankomsten till Sverige, dvs. (huvudsakligen) i sitt hemland, utgör ungefär 78 procent totalt. Av den resterande andelen på 12 procent var det många som var yngre än 35 år när de kom till Sverige och man kan därför anta att deras erfarenheter på arbetsmarknaden var relativt färska.

Det tycks vara så att studenterna på aspirantutbildningen med en viss utbildningsbakgrund har haft det svårare än andra att etablera sig på arbetsmarknaden. En stor övervikt av studenterna på utbildningen var civilingenjörer, lärare och ekonomer, och utifrån dessa grupper är det framför allt civilingenjörerna som har haft det svårast.

I genomsnitt har de individer som har haft ett arbete som motsvarade deras utbildning i Sverige arbetat i 2,4 år. De som har uppgett att de har varit arbetssökande/arbetslösa i Sverige hade i genomsnitt varit det i tre år.

Det tycks, bland dessa studenter, vara skillnader mellan hur länge man har bott i Sverige, huruvida man har haft ett kvalificerat arbete eller ej. Framför allt bland män som har bott länge i Sverige var det vanligt att de ej haft ett arbete som passat deras utbildning.

Det finns två aspekter att beakta utifrån gruppen studenter på aspirantutbildningen. Dels har studenterna sökt in på utbildning därför att de var arbetslösa eller sökte arbete som motsvarade deras utbildning (d.v.s. arbetssökande), det är därför inte lämpligt att dra några generella slutsatser utifrån detta. Dels finns det en grupp äldre män som inte har haft ett arbete som motsvarat deras utbildning. Utöver detta finns en mer generell aspekt eller ett mönster som bör beaktas, nämligen att det blir allt svårare att hitta ett arbete som motsvarar den akademiska utbildningen. Detta kan även sägas vara ett generellt problem vad gäller villkoren på arbetsmarknaden oavsett etnisk bakgrund. Skillnaden är att detta särskilt drabbar invandrare oftare och mer genomgripande, delvis på grund av andra parallella processer innan individen kan komma ut på arbetsmarknaden.

Den fråga som man kan ställa är huruvida aspirantutbildningen har gett studenterna en ny chans på arbetsmarknaden (se vidare kapitel 6).

Tabell 4. Tidigare kvalificerat arbete. Andel som svarat ja, per kön och tid i Sverige.

Fråga 6. Har du i Sverige, före aspirantutbildningen, haft ett arbete som motsvarat din utländska akademiska utbildning?

	Män	Kvinnor
0–3 år	4	1
4–8 år	20	15
9–12 år	19	29
13–20 år	20	57
Samtliga	15	12

Källa: Högskoleverkets studentenkät

5.4 Möjligheterna på arbetsmarknaden och erfarenheterna med studenternas egna ord

I enkäten kunde studenterna uppgive hur de upplevde sina möjligheter till ett kvalificerat arbete i jämförelse med svenskar med liknande utbildning. Nästan 88 procent angav att de upplevde att det var svårare för dem än för svenskar. I de öppna kommentarerna där de kunde berätta med egna ord, uppgavs ofta att de ansåg att detta gällde generellt oberoende av typen av arbete, deras erfarenhet eller utbildning och att även de mest enkla arbeten upplevdes som svårare att få än för svenskar.

Eftersom representativiteten för olika nationella bakgrunder för studenterna varierar kraftigt är det svårt att urskilja mönster på arbetsmarknaden för olika nationaliteter. En sådan analys har därför inte gjorts.

En bilaga med kommentarer av studenterna återfinns i slutet av rapporten.

Tabell 5. Studenternas uppfattning om möjligheterna på arbetsmarknaden fördelat på svarsalternativ

Fråga 26. Hur upplever du dina möjligheter på arbetsmarknaden jämfört med personer födda i Sverige med en liknande utbildning?

	Samtliga	Män	Kvinnor
Ej svar	4	4	5
Det är mycket svårare för mig	88	86	90
Det är ingen skillnad	8	10	5
Det är mycket lättare för mig	0	0	1

Källa: Högskoleverkets studentenkät

I analysen av de **öppna kommentarerna** till frågan om hur studenterna upplever sina möjligheter på arbetsmarknaden är det framför allt upplevelser av svårigheter och hinder på arbetsmarknaden som är tydliga när det gäller att få ett kvalificerat arbete eller ett arbete över huvudtaget. De få som anser sig ha det lättare på arbetsmarknaden, anser att det är deras kompetens som avgör om de får ett arbete eller ej (dessa var huvudsakligen yngre och hade inga erfarenheter från arbetsmarknaden). Det är huvudsakligen negativa erfarenheter som personerna återger, ofta i detaljerade och innehållsrika berättelser om sina personliga erfarenheter.

De personer som uppgav att de inte tror att det är någon skillnad är oftast av den åsikten att det är svårt för både invandrare och svenskar och att det även är andra faktorer som avgör hur man lyckas på arbetsmarknaden där ålder anses vara en viktig faktor, dvs. att man är för gammal.

Studenterna upplever att de saknar kontakter och sådana nätverk som skulle kunna underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Många upplever att arbetsgivarna har en negativ attityd, att arbetsgivare inte tar deras utbildning på allvar eller att de misstror deras kompetens. Flertalet av studenterna uppger ofta en kombination av både brister i språket och att deras utbildning misstros. Brister i språket, att man bryter eller att man har ett annorlunda namn har särskilt lyfts fram av många av studenterna. Kommentarer vittnar om svårigheter att nå fram till arbetsgivare, att göra sig intressant och synlig. I många fall får personerna inte några svar alls från de arbetsgivare man har sökt arbete hos. Några påpekar att deras utbildning behöver kompletteras eller att deras utbildning inte är gångbar (t.ex. jurister) eller att deras utbildning är inaktuell (specialister inom planekonomi t.ex.). I flera svar har studenterna formulerat sig kort:

”Arbetsgivare har fördomar”.

”Fördomar finns”.

Risken är att den akademiska kompetensen förlorar i betydelse och effekten blir att antingen får individen okvalificerade arbeten eller går arbetslös. För många som under flera år har varit arbetssökande kan en bitterhet skönjas av deras svar. De har tappat tron på att de någonsin ska få ett arbete, än mindre ett kvalificerat arbete som motsvarar deras utbildning och kompetens. Många av dessa studenters erfarenheter av arbetsmarknaden får representeras med följande kommentarer:

”Jag kan mycket om *hur* man söker arbete i Sverige. Det handlar inte om inkompetens utan om fördomar. Arbetsgivarna underskattar utländsk utbildning och vill inte ha anställda som bär utländska namn. Tyvärr.”

”Arbetsgivare är oerfarna med att rekrytera invandrare.”

”Jag har aldrig fått äran att träffa en arbetsgivare, tyvärr. Man kommer sällan fram till en intervju. Ca 10 procent av mina ansökningar fick negativa svar, av resten fick jag aldrig något svar alls.”

”På grund av en bra kontaktperson fick jag tag på ett kvalificerat arbete 7 månader efter min ankomst till Sverige. Med lågkonjunkturen året därpå blev jag arbetslös och hamnade i arbetslöshetsåtgärdskarusellen.”

”För mig blev det lättare att få jobb när jag bytte mitt efternamn till min mans när jag sökte jobb.”

”Jag anser att nuvarande arbetsmarknadspolitik med alla de åtgärder som är gratis för arbetsgivare är helt felaktig. Varför ska arbetsgivare anställa då man kan få dem att jobba gratis? Visst är det bra att kunna visa vad man kan men det leder så sällan till någon anställning (särskilt inte när det handlar om invandrare). Mina erfarenheter av arbetsmarknaden i Sverige är alltså ganska negativa.”

”Man kan inte få mycket hjälp från Arbetsförmedlingen, om man skall ha ett arbete får man anstränga sig själv mycket.”

”Under den här tiden som jag sitter hemma förlorar jag språket, kunskapen, anpassningen på arbetsplatsen och kontakter med andra.”

Vad gäller studenternas tankar kring betydelsen av kontakter för möjligheterna att hitta ett arbete formulerar många studenter kontakterna som något som är viktigare än den hjälp man har fått från Arbetsförmedlingen.

Några studenter har dock en ganska formell och traditionell syn på hur man hittar arbete. De uttrycker att det normala förfarandet är att svara på annonser; att ta egna initiativ eller att genom kontakter hitta arbete känns främmande. En sådan student formulerade det med följande:

”Vår institution sa åt oss att gå från skola till skola för att söka arbete. Det har jag aldrig varit med om, det normala förfarandet är annons.”

De mest representativa kommentarerna handlade dock huvudsakligen om betydelsen av att ha kontakter.

”Man har inget kontaktnät, och inte så många av ens vänner har ett jobb.”

”Man saknar här personliga kontakter som skulle kunna överbrygga svårigheter som en ”vanlig svensk” ej har. Utan kontaktnät är man misslyckad!”

”Det handlar om kontakter och förmåga att behärska språket – har man dessa två nyckelresurser då klarar man sig lite bättre.”

”Att ha en större bekantskapskrets är viktigare än 40 poäng, utöver redan 160.”

”Man får aldrig arbete genom annons eller arbetsförmedlingen.”

”Det är väldigt svårt för mig som invandrare att hitta ett riktigt kvalificerat arbete, eftersom man behöver kanaler och kontakter på marknaden. Det saknar jag!”

6. Aspirantutbildningens genomförande

Aspirantutbildning genomfördes under läsåret 1995/96 på nio lärosäten. En del av lärosätena kom inte igång med utbildningen på hösten fullt ut och antagning kom därför att ske även till vårterminen. Detta innebar en förskjutning i utbildningen under den första omgången av aspirantutbildningen och delar av den första kullen aspirantstudenter påbörjade studierna under vårterminen i stället. Läsåret 1996/97 genomfördes utbildningen på ytterligare fyra lärosäten. Totalt under de två läsåren fanns det 740 registrerade studenter på aspirantutbildningen.

Enkätundersökningen som genomfördes under våren 1997 var riktad till den första kullen aspiranter som var registrerade på utbildningen.

Under hösten 1997 när aspirantutbildningen inte innebar ett särskilt åtagande genomfördes dock liknande utbildningar på några av de lärosäten som tidigare gett aspirantutbildningen inom åtagandet. Enligt SCBs preliminära uppgifter för hösten 1997 var 113 studenter registrerade på fem lärosäten.

Behörighetskraven för antagning till aspirantutbildningen har till större delen sett likadan ut på samtliga lärosäten. Dispens från behörighet i svenska och engelska gavs som tidigare nämnts vid några av lärosätena.

Administrationn av aspirantutbildningen har i stort sett skett på liknande sätt, oftast med en projektansvarig. Utbildningen har inneburit mycket arbete både vad gäller planering och genomförande av utbildningen. Flertalet av lärosätena har förutom ren administration haft ytterligare hjälp av bland annat studievägledare och personer som har arbetat med praktikansaffning.

Vissa lärosäten har haft ett visst samarbete med Länsarbetsnämnden med bland annat praktikansaffning, som diskussionspartner vid uppläggnings av utbildningen och med marknadsföring. I stort sett tycks dock lärosätena

ha haft liten kontakt och lite samarbete eller till och med haft svårt att få till stånd ett samarbete, vilket flera lärosäten har beklagat, då man har önskat sig ett större stöd från bland annat Länsarbetsnämnden.

Rekryteringen till aspirantutbildningen fick inte det resultat som man hade hoppats på vid de flesta lärosätena. Lärosätenas erfarenheter kring rekryteringen kan sammanfattas i följande punkter:

- otillräckliga förkunskaper hos studenterna
- oklar studiefinansiering för studenterna ledde till osäkerhet bland sökande
- för kort planeringstid åtminstone inför antagningen hösten 1995
- svårt att marknadsföra utbildningen och hitta målgrupper och informera via lämpliga kanaler om utbildningen för att nå rätt målgrupper

Den generella erfarenheten av rekryteringen var dessutom att tidiga avhopp, eller att studenter inte dök upp efter antagning, huvudsakligen berodde på studenternas ekonomiska situation. Enligt vissa lärosäten var det avslag på ansökan om utbildningsbidrag som bidrog till att många studenter hoppade av utbildningen och att viljan att ta studelån var låg, se även avsnitt 5.2.

Alla lärosäten har kunnat konstatera att *förkunskaperna* inte har kunnat uppfyllas vad gäller kraven på svenska och engelska. För att kunna anta studenter var många lärosäten tvungna att ge dispens från kravet på genomfört rikstest i svenska och/eller kravet på gymnasiekompetens i engelska. Flertalet studenter hade bristfälliga kunskaper i engelska och/eller saknades i andra fall motsvarande gymnasiebetyg i engelska. Detta, menar lärosätena, har inte bara påverkat rekryteringen utan även hur studenterna har klarat sig på utbildningen.

Den snäva planeringstiden och svårigheterna att marknadsföra utbildningen har utgjort ett hinder i rekryteringsarbetet och möjligheterna att nå ut till potentiella sökande till utbildningen. Det relativt låga antalet sökande kan till viss del förklaras mot den bakgrunden.

Antalet registrerade totalt på utbildningen båda läsåren visar att endast en tredjedel av platserna fylldes.

Tabell 6. Antalet registrerade studenter på aspirantutbildningen. Båda läsåren fördelade på lärosäten

Lärosäte	Läsåren	Antal studenter hösten
	1995/96–1996/97	1997 preliminärdata
Uppsala universitet	14	-
Lunds universitet	26	12
Göteborgs universitet	242	31
Stockholms universitet	212	57
Umeå universitet	38	-
Högskolan i Luleå	5	-
Högskolan i Borås	24	-
Högskolan i Halmstad	20	-
Högskolan i Kalmar	10	-
Högskolan i Kristianstad	9	1
Högskolan i Skövde	24	-
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	42	4
Högskolan i Växjö	46	8
Mälardalens högskola	26	-
Totalt	738	113

Källa: SCB

6.1 Studenternas motiv för att gå aspirantutbildningen

I enkäten fick studenterna en fråga med åtta olika påståenden om motiv och där de fick bedöma hur väl dessa påståenden stämde med deras egna uppfattning.

Svaren på dessa påståenden visar att en stor del av studenterna på aspirantutbildningen hoppades att utbildningen skulle öka deras chanser att få ett kvalificerat arbete, eller ett arbete överhuvudtaget. Dessa motiv är starkast: Många studenter uppgav att det stämde väl att de ville öka sina kunskaper om det svenska samhället och sina kunskaper i svenska. En stor del av studenterna hade praktikplatsen som ett högt rankat motiv, men detta var inte det viktigaste motivet. Det var nästan hälften som ansåg att viljan att få en praktikplats var ett motiv som stämde mycket väl med deras uppfattning, se tabell 7.

Tabell 7. Frekvenser för Fråga 17: Varför började du på aspirantutbildningen?

17:1 Jag hoppades att utbildningen skulle öka mina chanser att få ett kvalificerat arbete

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	1	5	2	10	10	68	4
Män	1	8	1	15	10	64	3
Kvinnor	1	2	4	6	10	72	6

17:2 Jag hoppades att utbildningen skulle öka mina chanser att få ett arbete över huvud taget.

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	3	13	6	12	16	41	10
Män	3	16	7	14	15	40	6
Kvinnor	3	9	5	11	17	42	14

17:3 Jag blev rekommenderad att börja

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	5	40	8	9	8	16	14
Män	5	46	8	11	9	12	11
Kvinnor	6	35	8	8	6	20	17

17:4 Jag ville öka mina kunskaper i det svenska samhället

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	2	17	10	15	14	31	11
Män	2	18	9	17	15	31	10
Kvinnor	3	17	11	13	13	30	13

17:5 Jag ville öka mina kunskaper i det svenska språket

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	2	16	7	14	11	39	12
Män	2	18	8	17	13	33	10
Kvinnor	1	14	7	12	9	44	13

17:6 Jag ville komma i kontakt med andra människor

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	4	21	9	16	11	26	12
Män	4	25	11	15	13	23	10
Kvinnor	4	18	8	17	10	30	15

17:7 Jag ville ha en praktikplats

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	3	18	8	10	12	37	12
Män	5	21	8	13	13	31	10
Kvinnor	2	15	8	7	11	44	14

Källa: Höskoleleverkets studentenkäten

6.2 Studenternas studiefinansiering

Som redan nämnts i början av rapporten var inte studiefinansieringen för studenterna helt tydlig för olika arbetsmarknadsmyndigheter, och framför allt för arbetsförmedlingarna som behandlade ansökningarna om s.k. utbildningsbidrag. Utbildningens karaktär och otydliga signaler/anvisningar från statsmakterna vållade osäkerhet huruvida den skulle betraktas som en arbetsmarknadsutbildning eller som en högskoleutbildning. Trots att ingen särskild förordning fanns (som för t.ex. NT-SVUX-satsningen) för finansieringen av studier på aspirantutbildningen (vilket innebar att principen om studiemedel bör ha gällt) har dock ändå ungefär 70 procent av studenterna på aspirantutbildningen kunnat få s.k. utbildningsbidrag.

Kommentarer ur studentenkäter angående positiva och negativa erfarenheter från utbildningen:

”Jag var tvungen att låna 50 000, men de andra som var med fick kostnader betalda av sina arbetsförmedlingar. Jag skulle ha hoppat av, men jag trodde att jag skulle kunna få ett jobb efter utbildningen.”

”...jag fick bara en skuld (CSN) ingenting annat. Jag är faktiskt förbannad. Nu jobbar jag som sprutlackerare och betalar tillbaka.”

Viljan att ta studielån hos denna grupp studenter bedöms vara låg, enligt lärosätena, och kan ha påverkat rekryteringen till utbildningen (se början av rapporten). Många av kommentarerna i enkäten pekar också mot att detta stämmer. De som har tagit studielån påpekar ofta att de anser det vara orättvist att de ej blivit beviljade utbildningsbidrag⁷ och att de upplever att

⁷ Utbildningsbidrag är en ersättning som baseras och beräknas utifrån arbetslöshetsersättning. Miniminivån skall motsvara en viss summa så att även personer som står utanför den s.k. A-kassan skall kunna utnyttja bidraget under arbetsmarknads-politiska utbildningar generellt.

de själva ”betalar för sin arbetslöshet”. Skillnaderna mellan regioner/lärosäten indikerar att det har varit olika hur utbildningsbidrag har blivit beviljat.

Tabell 8. Fördelning av typen av finansieringskälla, per kön.

Fråga 18: Hur finansierade du dina studier på aspirantutbildningen?

	Samtliga	Män	Kvinnor
Ej svar	3	3	3
Utbildningsbidrag från arbetsförmedlingen	70	65	75
Studielån/bidrag (CSN)	23	25	20
Studiebidrag (CSN)	4	6	4
Förvärvsarbete	3	3	3
Stöd från familjen	4	4	4
Egna medel	3	3	2
Annat	5	5	5
Totalt	114	113	115

Källa: Högskoleverkets studentenkät

Kvinnorna tycks generellt ha haft något större framgång med att få utbildningsbidrag beviljade. Detta beror dock troligtvis på orten/regionen snarare än könet. Studiemedel har utnyttjats av ungefär en fjärdedel av studenterna och resterande har haft någon annan finansieringskälla. Det är inte möjligt att utröna hur många som har sökt utbildningsbidrag och sedan valt att inte påbörja sina studier med anledning av att de ej blivit beviljade något bidrag.

6.3 Aspirantutbildningens innehåll

Det har förekommit i grova drag tre olika modeller av uppläggning på aspirantutbildningen. Sammanhållen utbildning, utbudsorienterad utbildning och blandad utbildning: *Sammanhållen utbildning (modell 1)* innebär en uppläggning som bygger på att en speciell utbildning har planerats och genomförts enbart med dessa studenter som deltagare. *En utbudsorienterad utbildning (modell 2)* bygger på att studenten efter samråd med ansvarig för aspirantutbildningen har studerat på reguljära kurser som bäst har kompletterat studentens bakgrund. Det *blandade utbildningsupplägget (modell 3)* förenar de ovannämnda två uppläggen, dels ingår kurser speciellt framtagna och anpassade för målgruppen (t.ex. svenska), dels studerar studenterna på olika reguljära kurser som ansetts komplettera deras bakgrund. Speciella kurser i svenska och inslag av olika praktiskt orienterande övningar i svenska har ingått på samtliga lärosäten.

Tabell 9. Modeller för aspirantutbildning hösten 1995.

Fördelning totalt enligt lärosätena

Lärosäte	Okänt	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Uppsala universitet	X			
Lunds universitet			X	
Göteborgs universitet				X
Stockholms universitet		X		
Umeå universitet		X		
Högskolan i Borås	X			
Högskolan i Växjö		X		
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla			X	
Mälardalens högskola	X			

Källa: enkät till Lärosäten.

Enligt enkäten undervisades närmare 60 procent av aspirantstudenterna i svenska språket på utbildningen. På de flesta av lärosätena har kurser i svenska varit en väsentlig del av aspirantutbildningen. Omkring 40 procent av aspirantstudenterna angav att de även hade läst kurser i svensk kultur/samhälle. Troligtvis har kurser i svenska språket och svensk kultur/samhälle haft ett nära sammanhang vilket innebär att det kanske inte är frågan om två helt skilda kurser, i så fall har alla studenter haft kurser som har knutit an till språk och kultur/samhälle.

Datoranvändning uppgavs av närmare 50 procent av studenterna. Ekonomikurser har lästs av ungefär 39 procent, därav utgör aspirantstudenter från Stockholms universitet den största andelen. Under alternativet *annat* uppgav nästan 46 procent av aspiranterna att de har läst andra ämnen. Detta har huvudsakligen varit pedagogik (lärarutbildning) vid t.ex. Göteborgs universitet (pedagogen). Andra ämnen har varit bland annat språk, juridik och filosofi. Troligtvis har personer uppgivit annat istället för ”annan samhällsvetenskap” i stor utsträckning.

Tabell 10. Fördelning av ämnen

Fråga 9. Vad innehöll din aspirantutbildning?

	Totalt
Svenska	58
Svensk kultur/samhälle	40
Ekonomi	39
Datoranvändning	50
Annan samhällsvetenskap	16
Naturvetenskap	18
Teknik	8
Annat	46

Källa: Högskoleverkets studentenkät

6.4 Praktikavsnittet på utbildningen

Praktikavsnittet som ingår i aspirantutbildningen har för studenterna varit det främsta motivet för att söka till aspirantutbildningen. Det är också det avsnitt på utbildningen som varit det mest arbetskrävande och problematiska. Det har vid samtliga lärosäten varit svårt och arbetskrävande att rekrytera företag och organisationer och därmed att få fram praktikplatser, beroende på att det kräver en mycket stor arbetsinsats. Arbetsinsatsen för de enskilda lärosätena har varit krävande i form av extra personella resurser för bland annat arbetet med att rekrytera företag och att matcha rätt studenter till rätt företag. Svårigheterna med att rekrytera företag anses från lärosätenas sida också bero på osäkerhet eller t.o.m. i vissa fall ovilja bland arbetsgivare. På en del lärosäten började rekryteringsprocessen tidigt och med särskilt anställd personal för denna uppgift: att rekrytera och matcha ut studenter på företag. Resultatet har då varit bättre. Detta angreppssätt har visserligen varit mer lyckat men samtidigt mycket mer resurskrävande och tidskrävande.

Förväntningarna hos aspirantstudenterna var höga inför starten av utbildningen och besvikelsen har också varit hög bland de studenter som hade svårt att hitta en praktikplats eller praktik som kändes meningsfull, se även avsnitt 5.5. När praktikplatser inte har funnits att tillgå har andra lösningar tillkommit.

Praktikavsnittet som ingick i aspirantutbildningen har varierat i uppläggning och tidslängd mellan lärosätena. I genomsnitt bedrevs praktikavsnittet under 9,4 veckor. Vanligast var att aspirantsstudenterna hade ett praktikavsnitt på 10 veckor. Ungefär 21 procent av aspirantstudenterna uppgav att de ej hade några praktikveckor.

Tabell 11. Antal praktikveckor fördelade per lärosäte av dem som uppgav att de hade någon form av praktik

Fråga 10. Hur många praktikveckor har du sammanlagt haft under aspirantutbildningen?

	-5 veckor och mindre	6-10 veckor	11-15 veckor	16-20 veckor	21-25 veckor	26-30 veckor	31- veckor och mer	Totalt
Samtliga	32	34	21	9	1	1	2	100
Ej svar	80	20	-	-	-	-	-	100
Uppsala universitet	43		14	43	-	-	-	100
Lunds universitet	40	20	5	30	5	-	-	100
Göteborgs universitet	29	41	20	4	2	1	5	100
Stockholms universitet	26	47	24	3	-	-	1	100
Umeå universitet	39	9	43	9	-	-	-	100
Linköpings universitet	-	-	-	-	-	100	-	100
Högskolan i Borås	56	28	16	-	-	-	-	100
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	40	47	10	-	-	-	3	100
Högskolan i Växjö	15	-	11	67	4	-	4	100

Källa: Högskoleverkets studentenkät

Huvudsakligen har uppläggningsen av praktikavsnittet sett ut på tre olika sätt:

- studenterna har genomfört olika projektarbeten som resulterat i uppsatser i samarbete med ett ”beställande” företag, eller
- genomfört ett kvalificerat arbete på en arbetsplats, eller
- utfört enklare arbete på en arbetsplats.

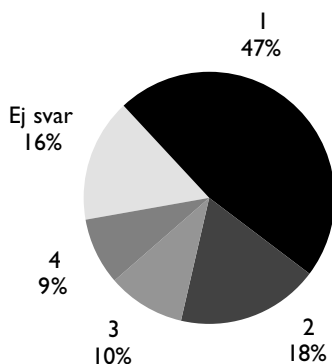
Kombinationer mellan de olika uppläggningsarna har i vissa fall skett.

Nära hälften av studenterna genomförde sin praktikperiod som ett projektarbete. Ett projektarbete har ofta inneburit att studenterna har utfört en viss uppgift på ett företag, inom förvaltning eller myndighet i form av en uppsattsuppgift som har tagits fram av företaget och handledare vid lärosätet. Den här uppläggningsen har haft likheter med en examensuppsats, med handledning och metodseminarium.

Ungefär en femtedel genomförde sin praktik på ett företag med kvalificerade arbetsuppgifter. En tiondel genomförde ett ”enklare” arbete på en arbetsplats. De aspirantstudenter som uppgav ”annat” har ofta haft en praktikplats ute på en skola, som lärare eller en annan typ av praktik som har knutit an till en tidigare lärarutbildning och/eller läraryrke.

De studenter som uppgav att de genomförde sin praktik på universitet/högskola, samt i viss mån de som uppgav annat, har troligtvis till viss del bestått av studenter som enbart genomförde ett självständigt uppsatsarbete, som ett resultat av att de ej hade fått en praktikplats.

Fig.4. Var studenterna utförde sitt praktikavsnitt

Förklaring:

1= Uppsats/projektarbete

2= Kvalificerat arbete på arbetsplats

3= "Enklare" arbete på arbetsplats

4= Annat

Huvudsakligen har praktikavsnittet fördelat sig på följande alternativ:

1. Företag. Ungefär 31 procent av aspirantstudenterna genomförde sin praktik på ett företag.
2. Offentlig förvaltning. 16 procent inom offentlig förvaltning.
3. Universitet/högskola. 14 procent vid universitet (bl.a. självständig uppsats).
4. Annan organisation. 3 procent inom annan organisation.
5. Annat. 19 procent av aspirantstudenterna angav att de hade gjort sin praktik någon annanstans. Av dessa var det flertalet som genomförde sin praktik på en skola (som lärare i grundskola) eller utförde en självständig uppsats i brist på praktikplats.

Praktikdelens akademiska implikationer

Kraven på att utbildningen skulle motsvara och ge 40 poäng under ett läsår och dessutom innehålla en praktikdel vållade faktiskt ett bekymmer för en del av universiteten och högskolorna. Hur gör man praktiken högskolemässig? En del lärosäten löste detta genom att kombinera praktiken med en uppsats vilket innebar ett sätt att lösa poängfrågan. Detta har en del studenter varit kritiska mot, eftersom de inte hade förväntat sig det, medan andra har uppskattat den uppläggningsen.

Av studenterna som uppskattade formen har uppsatsarbetet kommenterats i enkäten med att det upplevdes positivt eftersom det gav ytterligare meriter efter utbildningen och därutöver ett bra sätt att närma sig arbetsgivarna som de samarbetade med under praktiken.

6.5 Studenternas erfarenheter av utbildningen

Studenternas uppfattning om utbildningen

Av aspirantstudenterna ansåg 38 procent att de tyckte att aspirantutbildningen passade med deras utländska akademiska utbildning, vad gäller både kurserna och praktikavsnittet på utbildningen.

Ungefär en fjärdedel av studenterna ansåg att de inte alls tyckte att utbildningen passade, varken till innehåll eller dess praktikdel.

Vissa skillnader kan skönjas mellan mäns och kvinnors bedömning av utbildningens relevans för deras tidigare utländska akademiska utbildning. En större andel av kvinnorna är mer positiva än männen.

Tabell. 12. Aspiranternas bedömning av utbildningens relevans för tidigare utländska akademiska utbildning.

Fråga 13. Tycker du att aspirantutbildningen passade med din utländska utbildning?

	Samtliga	Män	Kvinnor
Vet ej	6	5	8
Ja, både kurserna och praktikavsnittet	38	34	42
Ja, praktikavsnittet men inte kurserna	12	15	10
Ja, kurserna men inte praktikavsnittet	18	23	14
Nej, varken kurserna eller praktikavsnittet	26	24	27
Totalt	100	100	100

Källa: Höskoleverkets studentenkät

De personer som hoppade av utbildningen, framför allt under andra terminen, ansåg oftare att varken kurserna eller praktikavsnittet passade deras tidigare utländska utbildning. Av dessa hade 39 procent denna åsikt. 26 procent ansåg att utbildningen passade både vad gäller kurserna och praktikavsnittet. De personer som hoppade av utbildningen under första terminen har till stor del inte besvarat frågan, vilket gör det svårare att tolka resultatet för denna grupp.

För de studenter som var helt klara med utbildningen eller var delvis klara (som ej ansåg att de hade hoppat av utbildningen) är resultatet det omvända, dvs. de ansåg oftare att utbildningen passade både kurserna och praktikavsnittet. Motsvarande andel för dessa var 41 procent. Mellan 23 och 24 procent ansåg att varken kurserna eller praktikavsnittet passade, men hade ändå valt att stanna kvar på utbildningen. En tolkning av det sistnämnda resultatet kan vara att studenterna hade praktikavsnittet som en motivation att genomföra utbildningen oavsett hur de upplevde att kurserna passade. Se tabell 13.

Tabell 13. Studenternas svarsfördelning (fråga 15) beroende på om de var klara med utbildningen eller ej (fråga 13). Fördelning i procent

Fråga 15. Har du fullgjort aspirantutbildningen med godkänt resultat?

Fråga 13. Tycker du att aspirantutbildningen passade med din utländska utbildning?

	Ja, helt klar	Nej jag blev inte godkänd på allt	Nej, jag hoppade av under första terminen	Nej, jag hoppade av under andra terminen
Ej svar	3	5	35	8
Ja, både kurserna och praktikavsnittet	41	41	26	26
Ja, praktikavsnittet, men inte kurserna	14	10	4	10
Ja, kurserna, men inte praktikavsnittet	19	21	-	18
Nej, varken kurserna eller praktikavsnittet	24	23	35	39
Totalt	100	100	100	100

Källa: Källa: Högscoleverkets studentenkat

6.6 Erfarenheterna av utbildningen med studenternas egna ord

I enkäten uppmanades studenterna att berätta om sina erfarenheter av utbildningen. Många av dessa svar eller kommentarer har haft karaktären av berättelser och har generellt varit både innehållsrika och omfattande. De flesta av studenterna har lämnat kommentarer, det är väldigt få som inte har kommenterat någonting i enkäten. De mest omfattande svaren gällde erfarenheter på arbetsmarknaden i Sverige. I detta kapitel behandlas utbildningen. Erfarenheterna studenterna har av utbildningen har strukturerats efter deras positiva och negativa svar och därefter kategoriserats efter olika teman och områden som studenterna har tagit upp i sina svar.

Många av studenterna hade tagit upp både negativa och positiva aspekter på samma tema eller område. Praktiken var ett område som kunde ge både positiva och negativa reaktioner.

Utbildningens innehåll och uppläggning har också fått blandade reaktioner. Inslaget av svenska på utbildningen har generellt varit mycket uppskattat av studenterna, medan det inte alltid har upplevts som meningsfullt med de teoretiska avsnitten på utbildningen.

Positiva erfarenheter

(1) Relevant utbildning

En del studenter uppgav att utbildningen har gett en bra komplettering till tidigare utbildning och ökade kunskaper som är nödvändiga för att arbeta inom tidigare yrkesområden. Detta tycks särskilt vara fallet för pedagoger, lärare och ekonomer.

(2) Kunskaper i svenska

Det som särskilt tycks ha varit en viktig positiv del i utbildningen har varit att lära sig mer svenska, framför allt att träna sig i svenska fokuserad på specifika ämnesområden som t.ex. ekonomi. Utöver svenska språket har insikter och kunskaper i svenskt samhälle upplevts som en viktig del av utbildningen. Det tycks som om det är träningen i svenska och kunskaperna om svenskt samhälle och kultur som har ansetts vara de viktigare delarna av utbildningen och i mindre utsträckning de teoretiska ämneskunskaperna som ansetts viktiga.

”Positivt! Ökade mina kunskaper i svenska språket och svensk pedagogik.”

”Utbildningen har gett en passande förutsättning att komma in på arbetsmarknaden. Jag lärde mig mycket på kursen ”svensk kultur och samhälle” och har fått bredare insikter om det svenska samhället.”

(3) Ökat självförtroende

Analysen av dessa svar visade att många studenter tyckte att det som var positivt med utbildningen var att få träffa nya människor i en liknande situation. Det var många som upplevde ett ökat självförtroende och att de genom utbildningen gavs nya möjligheter att utveckla både ämneskunskaper och färdigheter i svenska språket. Ett ökat självförtroende har kommit från

att studierna har känts meningsfulla för aspiranterna, att praktiken och kontakterna med arbetsgivare har gett ett gensvar på deras akademiska utbildning och deras kompetens.

(4) Högskolemiljön och identiteten

Att få befinna sig i högskolemiljön har några studenter menat är ett värde i sig självt. För dessa har det känts viktigt att få tillbaka en identitet som akademiker. Att få vara tillbaka i en akademisk miljö har inneburit en ”andra chans” för dem som fastnat i arbetslöshet och/eller med okvalificerade arbeten. Identiteten som akademiker har inneburit att man vågar söka sig ut på arbetsmarknaden igen och söka de arbeten man har utbildning för. Samtidigt uttrycker dessa studenter en rädsla för att åter uppleva besvikelser.

”Man börjar att leva igen i den här älskade miljön, dvs. med andra kolleger och man känner sig levande och aktiv igen.”

”De mest positiva erfarenheterna är att jag har lärt mig mycket och mer svenska och att jag har fått tillbaka min identitet som lärare.”

”Jag har jobbat som städare. På utbildningen kände jag mig som akademiker igen och jag börjar tro på framtiden. Jag vet att det blir svårt, men att få tillbaka känslan att vara värd något är också viktigt. Det är tråkigt att så många arbetsgivare inte vågar ta chansen. Det är det hot som finns, att jag blir städare igen, då har jag förlorat allt.”

(5) Kontakter och nätverk

Förutom praktikavsnittet har kontakterna med andra studenter och med universiteten/högskolorna lyfts fram som viktiga instrument för aspirantstudenternas möjligheter på arbetsmarknaden.

Att träffa andra studenter med liknande erfarenheter och i liknande situationer i ett positivt sammanhang har gett studenterna stöd och uppmuntran både under studierna och även efter utbildningen. Många studenter fortsätter att träffas efter utbildningen. Vid t.ex. Stockholms universitet har en stor grupp av studenterna från första läsåret bildat en intresseförening med syfte att stödja och underlätta för varandra att söka arbete samt att även vara med som diskussionspartner för olika projekt och företagsidéer.

Engagemang både under och efter utbildningen från lärare och ansvariga på universitetet/högskolorna har även lyfts fram av en del studenter som viktiga delar av deras kompetensutveckling under utbildningen och som en viktig kontakt efter utbildningen.

”Vi fick tips om hur vi kunde marknadsföra oss själva och sköta det praktiska med kontakter, brev, CV och anställningsintervjuer.”

”Jag fick fina meriter (svenska), förbättrade mina chanser att komma in på arbetsmarknaden och träffade underbara kollegor som jag fortfarande har kontakt med.”

”Jag har fått ny kunskap, har förbättrat min svenska och har lärt känna andra invandrare i samma situationer.”

”Bra engagemang från lärosätet, med mycket vilja att hjälpa och skapa möjligheter för vidare anställning och stort intresse efter utbildningens slut. Vi fortsätter att träffas och har seminarier på lärosätet.”

(6) Praktiken

Ofta har studenterna erfarit att det har varit svårt att få en praktikplats men att det samtidigt har varit en utvecklande och värdefull del av utbildningen. Ofta har praktiken upplevts som ett positivt inslag men även att det gav mindre än vad man hade förväntat sig.

Praktikavsnittet har i de fall det har upplevts som positivt (många uttryckte även besvikelse angående praktikavsnittet) ansetts som en möjlighet till att etablera kontakter och till att få träning i att kontakta arbetsgivare på arbetsmarknaden.

”...naturligtvis att man får en insikt om svenska arbetsmarknaden under sitt praktikavsnitt. Jag har på det sättet knutit kontakt med min nuvarande arbetsgivare.”

Studenterna berättar att praktiken har varit på olika sätt ett ”lyft” för dem personligen, vad gäller självförtroende och chansen att få visa sin kompetens med kvalificerade uppgifter.

”De flesta lärarna hade visat att de inte tror på att vi någon gång får ett jobb i Sverige och betraktade oss som handikappade. Först under praktiktiden fick jag visa att jag vill och kan mitt jobb. Företaget var jättenöjt med resultatet av mina marknadsundersökningar.”

Negativa erfarenheter

(1) För bred utbildning eller irrelevant utbildning

Det fanns studenter som upplevde utbildningen som irrelevant till sitt innehåll eller att den inte tillförde dem så mycket som de hade förväntat sig. Dessa studenter uppgav att de läste ämnen som inte kändes relevanta för dem eller att utbudet av kurser var för snävt och valmöjligheterna upplevdes som få. Det var svårt att känna någon mening med studierna och känna att utbildningen skulle kunna leda till ett arbete. Ofta påpekade dessa studenter att de hade behövt mer svenska och att en fokusering på kvalificerad svenska i utbildningen hade fungerat bättre.

”Det behövs satsas mer på svenska språket.”

”Jag är i samma situation som förut fast mer besviken. Jag tycker utbildningen ska vara mer inriktad på ett mål och inte vara så bred. Den ska vara längre för praktikens skull.”

(2) Sammansättningen av studenterna

Att det har varit varierande bakgrunde på studenterna på de lärosäten där sammansättningen enbart utgjordes av aspiranter har av vissa studenter upplevts som negativt. På andra lärosäten där studenterna hade gått tillsammans med svenska studenter var det bara några som kommenterade detta, varav en var direkt negativt inställd. Det var dock relativt få i förhållande till dem som gick på en sammanhållen utbildning.

Vad studenterna påpekar är att allt för olika bakgrund skapar ojämlika villkor mellan studenterna och då syftar de på olika studievänor (en del har tidigare läst på svensk högskola), olika utbildningsbakgrund och olika nivå på förkunskaperna i både svenska och engelska. Dessutom påpekade en del studenter att de ansåg att det inte var bra att blanda studenter med olika utbildningsbakgrund på en utbildning med samma ämnesinriktning.

”Man får inte blanda folk från olika utbildningar och förvänta sig att resten som aldrig har läst de ämnen som ges att de ska klara sig lika bra som de som har både utbildning och erfarenheter...”

(3) Engelska

Några av studenterna uppgav att det kändes onödigt med engelska som gavs av en del lärosäten. Andra studenter efterlyste mer engelska då de upplevde att deras kunskaper i engelska var bristfälliga och gav dem svårigheter att ta till sig en del av kurslitteraturen.

(4) Svenska borde ges i större omfattning

En del studenter ansåg också att inslaget av svenska kunde breddas och göras till ett mer dominerande inslag på utbildningen. Det fanns egentligen inga negativa kommentarer om inslaget av svenska på utbildningen, utan snarare var det så att många av studenterna önskade att utbildningen hade varit än mer fokuserad på svenska. Dessa studenter uttrycker att de teoretiska avsnitten försvårade i stället för underlättade.

(5) Praktiken

Besvikelse på utbildningen i någon form, är ganska vanlig bland studenterna och framför allt på praktikavsnittet. Praktiken upplevdes särskilt negativ, av dem vars praktikavsnitt inte överensstämde med de förväntningar de hade eller av dem som inte fick någon praktikplats. Förhoppningarna inför utbildningen var stora och för en del av studenterna var det inte lätt att få en praktikplats.

Några studenter verkar ha blivit mycket besvikna på utbildningen då de anger att de upplever hela utbildningen som misslyckad och då med särskild hänvisning till praktikavsnittet. Dessa studenter hade hoppats att utbildningens kombination med praktik skulle ge arbete efter utbildningen på ett mer konkret sätt än vad som var fallet. Det är framför allt processen att hitta praktikplats och utformningen av praktiken som studenterna är besvikna på. Många som kände sig besvikna på praktikavsnittet ansåg också att lärosätet hade varit för passivt och borde ha skaffat praktikplatser mer aktivt.

”Utbildningen kunde ha varit mycket givande om ledningen hade tagit hänsyn till den reella situationen för invandrarna på den svenska arbetsmarknaden, ledningen hade inget initiativ att undersöka arbetsgivarnas hållning, arbetsgivarna var helt ointresserade när vi sökte praktikplats.”

Förhoppningar om att praktiken skulle leda till arbete i sig kommenterar en student så här:

”På något märkligt sätt hade de flesta av aspiranterna en förväntning att praktikplatsen skulle leda till en anställning. Aspirantutbildningens funktion förväxlades med arbetsförmedlingens funktion och mål.”

7. Aspirantutbildningens resultat

7.1 Hur gick studierna på utbildningen?

I enkätundersökningen uppgav ungefär 64 procent av studenterna att de helt avslutat sin utbildning. Andelen kvinnor som hade helt avslutat sin utbildning var 71 procent och männens andel var motsvarande 57 procent. Varför det är en sådan skillnad mellan kvinnorna och männen är svårt att tolka, det finns t.ex. inga tydliga skillnader mellan åldersgrupperna, bortsett från de yngsta studenterna som dock utgör en mycket liten grupp.

Avhopp under första eller andra terminen har en andel på 15 procent av studenterna gjort. Inga av de yngre studenterna hade hoppat av utbildningen. En andel på 18 procent uppgav att de inte var helt klara med utbildningen, vilket sannolikt innebär att de har tentamenstillfällen kvar som de avser att göra.

Tabell 14. Hur studierna har avklarats fördelat på ålder och kön

Fråga 15. Har du fullgjort aspirantutbildningen med godkänt resultat?

	Ej svar	Ja	Nej, inte helt klar	Nej, jag hoppade av under andra terminen	Nej, jag hoppade av under första terminen	Totalt
Samtliga	4	64	18	9	6	100
Män	4	57	20	13	6	100
Kvinnor	3	71	16	5	5	100
Samtliga 25–29 år		70	31	-	-	100
Män 25–29 år		60	40	-	-	100
Kvinnor 25–29 år		73	27	-	-	100
Samtliga 30–35 år	3	60	21	9	8	100
Män 30–35 år	3	59	21	13	5	100
Kvinnor 30–35 år	3	61	21	5	11	100
Samtliga 36–40 år	5	64	16	9	5	100
Män 36–40 år	5	57	17	14	7	100
Kvinnor 36–40 år	6	70	16	4	4	100
Samtliga 41 år och mer	3	66	17	10	5	100
Män 41 år och mer	4	56	21	12	7	100
Kvinnor 41 år och mer	2	78	12	7	2	100

Källa: Högskoleverkets studentenkät

På lärosäten som har haft relativt många studenter på aspirantutbildningen, och därmed mer signifikanta resultat, tenderar studenterna att ha en genomströmning på mellan 60 och 70 procent. Som exempel hade Uppsala universitet den högsta andelen studenter som hade avslutat sina studier på aspirantutbildningen läsåret 1995/96, men studenterna var mycket få.

Andelen studenter i enkätundersökningen som hoppade av utbildningen redan under den första terminen var nio procent och andelen som hoppade av under andra terminen var något mindre med sex procent.

Varför slutförde man inte utbildningen?

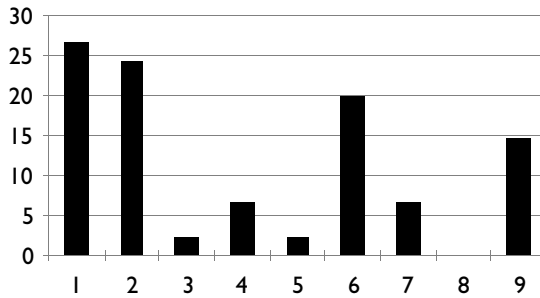
Av de studenter som uppgav att de inte hade fullföljt utbildningen var det en andel på 17 procent som hade fått ett arbete och valde arbetet istället för studier. Bristande språkkunskaper i svenska och i viss mån även engelska var en annan större anledning som påverkade beslutet att hoppa av. Att kurserna inte passade eller att ekonomin och/eller andra sociala orsaker gjorde att man hoppade av tycks dock vara de vanligaste orsakerna.

Det finns tydliga skillnader i svaren mellan dem som uppgav att de *inte var klara med* utbildningen och dem som uppgav att de *hoppade av* utbildningen och inte avsåg att slutföra utbildningen.

Av de studenter som uppgav att de inte slutfört utbildningen uppgav många alternativ "annat" (en fjärdedel). De angav till stor del vara att de avsåg att slutföra utbildningen (genom tentamen eller liknande). Den andra främsta anledningen (17 procent) var att de inte hade tillräckliga kunskaper i svenska. Se fig. 5.

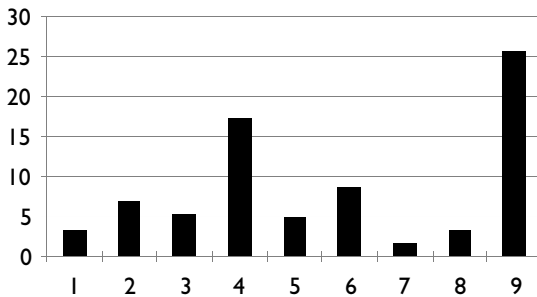
Bland de studenter som hoppade av utbildningen under första eller andra terminen är de tre främsta anledningarna att de inte tyckte att kurserna passade, ekonomiska/sociala skäl eller att de hade fått ett arbete. Se fig. 6.

Fig.5. Svarsfördelningen i procent hos de studenter som inte var klara med utbildningen

Källa: Högskoleverkets studentenkät

Fig.6. Svaresfördelningen i procent hos de studenter som hoppade av utbildningen första eller andra terminen

Källa: Högskoleverkets studentenkät

Förklaring till fig. 5 och 6:

- 1= Fick arbete
- 2= Tyckte inte kurserna passade
- 3= Tyckte inte att praktikavsnittet passade
- 4= Otillräckliga kunskaper i svenska
- 5= Otillräckliga kunskaper i engelska
- 6= Av ekonomiska/ sociala skäl
- 7= Påbörjade annan utbildning i stället
- 8= För hög studietakt
- 9= Annat

7.2 Genomströmningen på utbildningen

Genomströmningen på utbildningen var relativt låg. Enligt enkäten till studenterna var andelen studenter från läsåret 1995/96 som var klara med utbildningen 64 procent. Den vanligaste orsaken till att man inte var klar med utbildningen var att man inte hade tenterat alla avsnitt. En andel på 18 procent var inte helt klara och en andel på 13 procent ansåg sig ha hoppat av under första och andra terminen (se även föregående avsnitt 6.1).

Helårsprestationerna för läsåret 1995/96 varierar mellan lärosätena. Den genomsnittliga prestationsgraden ligger på 69 procent, vilket kan betraktas som lågt i jämförelse med det nationella genomsnittet (83 procent). Prestationsgraden för läsåret 1996/97 var 67 procent.

Poängproduktionen skiljer sig något mellan lärosätena, vilket åskådliggörs i tabell 15. Den genomsnittliga poängproduktionen var läsåret 1995/96 27,4 poäng.

Tabell 15. Genomsnittlig poängproduktion per lärosäte läsåren 1995/96 och 1996/97

	95/96	96/97 ⁸
Uppsala universitet	20	21,5
Lunds universitet	14	17,5
Göteborgs universitet	26	23,1
Stockholms universitet ⁹	31	-
Umeå universitet	27	24,6
Högskolan i Luleå	40	-
Linköpings universitet	-	-
Högskolan i Borås	-	-
Högskolan i Halmstad	-	3,0
Högskolan i Kalmar	-	35,5
Högskolan i Kristianstad	-	38,0
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	27,2	14,0
Högskolan i Växjö	25,2	27,6
Mälardalens högskola	20,0	-
Samtliga	27,4	26,7

Källa: SCB och NU-databasen

⁸ Preliminärdata från SCB.

⁹ Poängproduktionen vid Stockholms universitet för läsåret 1996/97 har varit svårberäknad då även poäng finns registrerade från vårterminen 1996.

7.3 Hur det gick för studenterna efter aspirantutbildningen

Totalt av alla aspirantstudenter i enkätundersökningen¹⁰ var det var enbart en andel på elva procent som fick en fast anställning efter utbildningen och 17 procent som fick ett tillfälligt arbete eller en provanställning. Totalt uppgav 28 procent av aspirantstudenterna att de hade ett förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Därutöver uppgav närmare fem procent av studenterna att de hade ett eget företag och arbetade som konsult/frilans. Detta innebar att närmare en tredjedel av aspirantstudenterna hade ett arbete i någon form efter utbildningen.

Det bör påpekas att personerna kan ha varit arbetssökande även om de har haft ett arbete, i den mån det gällde ett arbete som var okvalificerat eller ett tillfälligt arbete. En andel på 36 procent har uppgett i enkäten att de är arbetssökande. Andelen bör vara högre då olika former av arbetsmarknadsåtgärder förutsätter att personen är arbetssökande/arbetslös. Ungefär tolv procent deltog i någon arbetsmarknadsåtgärd. Det finns personer som uppgivit att de hade flera olika sysselsättningar. Ungefär tio procent uppgav två eller tre alternativ.

En andel på närmare elva procent påbörjade andra studier vid universitet/högskola och en mindre andel påbörjade en forskarutbildning.

Av de studenter som hade någon form av arbete (exkl. eget företag, konsult/frilans) uppgav 29 procent att de hade ett arbete som motsvarade deras utländska utbildning och 39 procent att de hade ett arbete som delvis motsvarade deras utländska utbildning. 29 procent uppgav att deras arbete var okvalificerat.

---

¹⁰ Huvuddelen av studenterna avslutade utbildningen tio månader före enkätundersökningen och vissa avslutade utbildningen fyra månader före enkätundersökningen.

Tabell 16. Sysselsättning efter utbildningen. Män och kvinnor

	Män	Kvinnor	Samtliga
Fast arbete	8	13	11
Vikariat/projektanställning	13	13	13
Provanställning	5	5	5
Eget företag	3	3	3
Konsult/frilans	2	2	2
Arbetsmarknadsåtgärd	8	6	7
Praktikplats	1	6	3
Arbetsplatsintroduktion	3	1	2
Studerar på universitet/högskola	10	13	11
Studerar på annan utbildning	10	10	10
Arbetsökande/arbetslös	40	30	36

Källa: Högskoleverkets studentenkät

Ungefär en femtedel hade fått sin anställning via sin praktikplats på utbildningen, mer än en fjärdedel hade fått tag på sitt arbete via en annons. Det är intressant att notera att ungefär 18 procent fick sitt arbete genom kontakter och ungefär en lika stor andel fick sitt arbete genom eget initiativ med arbetsgivare. Drygt en tredjedel fick sitt arbete genom annons/media eller arbetsförmedlingen. Det tycks vara så att de traditionella kanalerna fortfarande utgör en viktig del, men att en stor andel studenter fick sitt arbete genom andra kanaler, vilket visar att kontakter och eget initiativ kan ha en stor betydelse.

En av frågorna som denna studie inleddes med var huruvida aspirantutbildningen kunde ge en bättre utgångspunkt på arbetsmarknaden. Gav utbildningen arbete åt dem som tidigare hade sämst möjligheter på arbetsmarknaden? Jämförelser mellan personer som tidigare hade haft ett arbete i Sverige och dem som inte hade haft det visar att det i stort sett inte är någon skillnad. Detta kan tyda på att utbildningen kan ha tillmätts en viss betydelse av de rekryterande arbetsgivarna, men det kan också finnas andra anledningar som har haft betydelse (underlaget räcker dock inte till en djupare analys).

Tabell 17. Nuvarande sysselsättning för dem som haft ett arbete i Sverige respektive dem som ej tidigare haft ett arbete i Sverige. (I tabellen finns ett bortfall på tre procent)

	Tidigare arbete i Sverige	
	Ja	Nej
Har arbete nu	30	32

Källa: Högskoleverkets studentenkät

8. Sammanfattning och avslutande diskussion

(1) De ekonomiska resultaten – var aspirantutbildningen en dyr satsning?

De disponibla medlen som totalt uppgick till 61 miljoner kronor kom aldrig att helt utnyttjas beroende på den svaga rekryteringen. *De totala kostnaderna* för aspirantutbildningen båda läsåren uppgick till knappt 24 miljoner kronor¹¹.

Genom att koppla dessa kostnader till arbetsmarknaden och det antal studenter (uppskattat genom enkätundersökningen till 120 studenter) som upp till tio månader efter utbildningen fick något arbete på den reguljära arbetsmarknaden får man ett mått på vad varje arbetstillfälle har kostat. *Kostnaden för ett arbetstillfälle* blev, beräknat utifrån de totala kostnaderna dividerat med antalet arbetstillfällen, 200 000 kronor.

Slutsatsen blir att aspirantutbildningen har varit en dyr satsning om man betraktar den enbart som en högskoleutbildning. Betraktad som arbetsmarknadsutbildning är det svårt att uttala sig huruvida den har varit dyr. Det bör betänkas att utbildningens karaktär och utformning varken normalt ingår i universitetens och högskolornas utbildningsutbud eller inom traditionella arbetsmarknadsutbildningar. Den bör därför betraktas som unik och de flesta jämförelser blir både vanskliga och svåra; de ingår inte heller i denna analys.

(2) Svårigheter med rekrytering av studenter

Satsningen på aspirantutbildningen har inneburit ett mycket arbetskrävande åtagande för lärosätena. Rekryteringssvårigheter till utbildningen och svårigheter att rekrytera praktikplatser till studenterna har präglat utbildningen under de båda läsåren.

---

¹¹ Därutöver tillkommer statens kostnader för de ca. 540 studenter som beviljades utbildningsbidrag. Dessa kostnader har Högskoleverket inte tillgång till utan har bara kunnat uppskattas utifrån vissa antaganden. Se kapitel 4.

Ungefär 740 av 2 370 platser fylldes sammantaget båda läsåren. Antalet sökande understeg kraftigt vad som förväntades både från statsmakternas och lärosätenas sida. Varför lyckades man inte rekrytera mer?

Lärosätena pekar själva, utifrån sina egna erfarenheter, på flera olika tänkbara faktorer som kan ha påverkat rekryteringen. I korthet var dessa faktorer: otillräckliga förkunskaper i svenska hos studenterna, den oklara studiefinansieringen för studenterna, för kort planeringstid och svårigheter att nå målgruppen.

Utöver och i relation till dessa faktorer kan följande frågor ställas:

- *Hur ser egentligen rekryteringsunderlaget ut?* Lärosätena uppger att bristande förkunskaper resulterade i ett stort antal dispenser från kraven på svenska och engelska då ett flertal sökande inte kunde uppfylla dessa krav.
- *Hur ser arbetsmarknadsmyndigheternas roll ut?* Kunde samarbetet sett annorlunda ut och hade det då gett ett annat resultat? Var arbetsförmedlingarnas tillgång till information och information till arbetslösa akademiker tillräcklig eller bristfällig? Vissa lärosäten pekar på att det var en brist att ett samarbete inte kom till stånd och att detta försvårade rekryteringen av studenter.
- *Var det en svårighet att rekrytera beroende på att viljan att ta studielån var låg?* Hade en klart uttalad finansiering med hjälp av arbetsmarknadspengar kunnat locka fler studenter? Vissa av resultaten visar att viljan att ta studielån kan ha varit låg.

Hälften av lärosätena har bestämt sig för att inte fortsätta med aspirantutbildningen. De lärosäten som fortsätter tycks inte satsa på en praktikdel utan är mer inriktade på att ge teoretiska påbyggnadskurser. Kurserna i svenska som togs fram särskilt för aspirantstudenter finns inte heller kvar. Anledningen till detta beror sannolikt till stor del på den arbetskrävande insatsen som behövs för att genomföra denna typ av utbildning och på svårigheterna att rekrytera studenter.

(3) Efter utbildningen

I jämförelse med andra arbetsmarknadsutbildningar visar aspirantutbildningen generellt relativt goda resultat. En tredjedel av de studenter som gick på aspirantutbildningen har fått jobb i någon form efter utbild-

ningen. En arbetsmarknadsåtgärd som invandrarpraktik¹² brukar i genomsnitt leda till att en andel på 19 procent får arbete i någon form på den reguljära arbetsmarknaden. Dock är det så att andelen studenter som fick en fast anställning var mycket liten och att tillfälliga anställningar i olika former utgjorde den större andelen.

Både personer som tidigare hade haft ett arbete i Sverige och sådana som inte hade haft det rekryterades i lika stor utsträckning. Det tyder på att arbetsgivare har bedömt aspirantutbildningen på ett positivt sätt. I sådana fall har utbildningen gett studenterna vissa fördelar de tidigare saknade.

(4) Innebar aspirantutbildningen ett misslyckande?

Resultaten av utbildningen indikerar ett misslyckande om man ser till de mål och syften som låg till grund för utbildningen. En stor andel av studenterna hittade inte ett kvalificerat arbete efter utbildningen och av de studenter som hittade ett arbete var det till stor del arbeten som var av tillfällig karaktär. Så många som upp emot en tredjedel hade dock hittat någon form av arbete efter utbildningen upp till tio månader efter utbildningen.

För att kunna bedöma utbildningens resultat bör man ha i åtanke att utbildningens syfte var att ge studenterna ett bättre utgångsläge på arbetsmarknaden. Har den då gett studenterna detta? Ja, det kan man säga gäller för många av studenterna då de genom utbildningen ökat sitt självförtroende, ökat sin kompetens och sina förutsättningar vad gäller kunskaper och färdigheter i svenska och dessutom fått ett ökat kontaktnät. Dessa förutsättningar är avgörande i deras framtida ansträngningar när de söker ett arbete. Det som ytterligare bör tas i åtanke är att arbetsgivare ofta är tveksamma inför invandrarakademikerna, vilket gör att förutsättningarna på arbetsmarknaden inte enbart skapas genom utbildning. Invandrarnas tidigare erfarenheter på arbetsmarknaden, som aspirantstudenterna har redogjort för, visar tydligt att det som har varit svårast är bristen på kontakter och att arbetsgivares attityder ofta upplevs som en barriär. En annan svårighet som aspirantstudenterna upplevt på arbetsmarknaden är bristande språkkunskaper – ett av de viktigaste motiven att söka sig till aspirantutbildningen var behovet av undervisning i svenska.

---

¹² Detta resultat nämns bland annat i Invandrapolitiska kommitténs delbetänkande, SOU 1995:76, *"Arbete till invandrare"*.

Studenter på aspirantutbildningen har framfört att de ofta behöver mer kvalificerad undervisning i svenska. Denna aspekt framförs även av universiteten och högskolorna som genomförde aspirantutbildningen.

Med alla dessa aspekter sammantagna har aspirantutbildningen lyckats i den mening att många av studenterna har ökat sitt självförtroende och sina förutsättningar för ett bättre utgångsläge. Kunskaperna och färdigheterna i svenska har förbättrats och utvecklats, studenterna har fått tillgång till ett kvalificerat språk, något som är nödvändigt inom de områden de ämnar söka arbeten i.

Bilagor – Innehållsförteckning

Bilaga 1	Enkät till studenter som gick på aspirantutbildningen läsåret 1995/96	60
Bilaga 2	Tabellbilaga	65
1	Köns- och åldersfördelning	65
3.	Arbetsmarknaden	68
4.	Under aspirantutbildningen	71
5.	Motiv	76
6.	Finansiering	77
7.	Efter aspirantutbildningen	78
Bilaga 3	Ett urval av kommentarer från studenterna som medverkade i Höskoleverkets studentenkat våren 1997	80

Bilaga I

Enkät till studenter som gick på aspirantutbildningen läsåret 1995/96

Bakgrund

1. Vilket är Ditt ursprungsland?
2. I vilket land genomförde Du Dina akademiska studier?
3. Hur länge hade Du varit i Sverige innan du började på aspirantutbildningen?
4. Inom vilket av nedanstående ämnesområden är Din utländska akademiska utbildning?
  1. Läkare
  2. Tandläkare
  3. Sjuksköterska
  4. Försollärare
  5. Ämneslärare
  6. Naturvetenskap
  7. Civilingenjör
  8. Ingenjör
  9. Teknik
  10. Datavetenskap
  11. Juridik
  12. Ekonomi
  13. Administration
  14. Språk
  15. Konstnärligt
  16. Samhällsvetenskap
  17. Humaniora, ej språk
  18. Annat
5. Har Du innan Du kom till Sverige, haft ett arbete som motsvarat Din utländska akademiska utbildning?
  1. Ja, i.....år
  2. Nej

6. Har Du i Sverige, före aspirantutbildningen, haft ett arbete som motsvarat Din utländska akademiska utbildning?
  1. Ja, i.....år
  2. Nej

7. Har Du varit arbetslös/arbetsökande i Sverige?
  1. Ja, i.....år
  2. Nej

Under aspirantutbildningen

8. Vid vilket/vilken universitet/högskola gick Du aspirantutbildningen?

9. Vilka kurser innehöll Din aspirantutbildning?
  1. Svenska
  2. Svensk kultur/samhälle
  3. Ekonomi
  4. Datoranvändning
  5. Annan samhällsvetenskap
  6. Naturvetenskap
  7. Teknik
  8. Annat, vad.....

10. Hur många praktikveckor har Du sammanlagt haft på aspirantutbildningen?

11. Vad gjorde Du under praktikavsnittet?
  1. Uppsats/projektarbete
  2. Kvalificerat arbete på arbetsplats
  3. ”Enklare” arbete på arbetsplats
  4. Annat, ange vad.....

12. Var genomförde Du Ditt praktikavsnitt?
  1. Vid universitet/högskola
  2. På ett företag
  3. Inom offentlig förvaltning
  4. Inom annan organisation
  5. Annat, vad.....

13. Tycker Du att aspirantutbildningen passade med Din utländska akademiska utbildning?
1. Ja, både kurserna och praktikavsnittet
  2. Ja, praktikavsnittet men inte kurserna
  3. Ja, kurserna men inte praktikavsnittet
  4. Nej, varken kurserna eller praktikavsnittet
14. Vilken uppläggnings hade aspirantutbildningen?
1. Jag läste enbart med tillsammans med andra aspirantstudenter
  2. Jag läste vissa kurser med enbart aspirantstudenter och andra som var öppna för alla
  3. Jag läste enbart kurser som var öppna för alla
15. Har Du fullgjort aspirantutbildningen med godkänt resultat?
1. Ja – gå till fr 17
  2. Nej, jag blev inte godkänd på allt
  3. Nej, jag hoppade av under andra terminen
  4. Nej, jag hoppade av under första terminen
16. Varför avslutade Du inte aspirantutbildningen?
Endast ett alternativ får anges
1. Jag fick ett arbete
  2. Jag tyckte inte att kurserna passade mig
  3. Jag tyckte inte att praktikavsnittet passade mig
  4. Jag hade inte tillräckliga kunskaper i svenska
  5. Jag hade inte tillräckliga kunskaper i engelska
  6. Av ekonomiska/sociala orsaker
  7. Jag påbörjade en annan utbildning istället
  8. Jag tyckte studietakten var för hög
  9. Annat, ange vad.....
17. Varför började Du på aspirantutbildningen?
Ange för varje påstående på en skala 1-5 där 1 står för ”stämmer inte alls” och 5 för ”stämmer helt.” (I enkäten var det möjligt att svara ”Ej aktuellt/kan ej avgöra”)
- A Jag hoppades att utbildningen skulle öka mina chanser att få ett kvalificerat arbete
  - B Jag hoppades att utbildningen skulle öka mina chanser att få ett arbete överhuvudtaget

- C Jag blev rekommenderad att börja
- D Jag ville öka mina kunskaper om det svenska samhället
- E Jag ville öka mina kunskaper i det svenska språket
- F Jag ville komma i kontakt med andra människor
- G Jag ville ha en praktikplats
- H Jag hade inget annat att göra/inget annat alternativ

18. Hur finansierade Du Dina studier? Flera alternativ får anges

1. Utbildningsbidrag från arbetsförmedlingen
2. Studielån/bidrag (CSN)
3. Studiebidrag (CSN)
4. Förvärvsarbete
5. Stöd från familjen
6. Egna medel
7. Annat, ange vad.....

19. Vilka positiva/negativa erfarenheter har Du av aspirantutbildningen och vad har den gett Dig i efterhand? Berätta själv!

Efter aspirantutbildningen

20. Vilken sysselsättning har Du idag? Flera alternativ får anges

1. Förvärvsarbetar heltid
2. Förvärvsarbetar deltid
3. Förvärvsarbetar periodvis
4. Är egen företagare
5. Studerar vid universitet/högskola
6. Studerar på forskarutbildning
7. Studerar på annan utbildning
8. Är arbetslös/arbetsökande
9. Är sjukskriven sedan länge
10. Annat, vad.....

-Om du inte alls förvärvsarbetar gå till fråga 24

21. Vilken typ av arbete har Du?

1. Ett kvalificerat arbete som motsvarar min utländska akademiska utbildning
2. Ett arbete som delvis motsvarar min utländska akademiska utbildning
3. Ett okvalificerat arbete som inte motsvarar min utländska akademiska utbildning

22. Vilken typ av anställningsform har Du?
1. Fast arbete
  2. Vikariat/projektanställning
  3. Arbetsmarknadsåtgärd, t.ex. ALU
  4. Eget företag
  5. Provanställning
  6. Arbetsplatsintroduktion (API)
  7. Praktikplats
  8. Konsult/frilans
23. Hur fick Du detta arbete?
1. Via arbetsförmedlingen
  2. Via aspirantutbildningen/praktikavsnittet
  3. Via annons i massmedia
  4. Via släkt, vänner eller bekanta
  5. Via andra aspirantstudenter
  6. Helt på eget initiativ med arbetsgivaren
  7. Jag skapade mitt eget arbete
  8. Annat, vad.....
24. Varför har Du inget förvärvsarbete?
1. Jag har sökt men inte fått arbete
  2. Jag har inte sökt p.g.a. studier
  3. Jag har inte sökt arbete av andra skäl
25. Vilka erfarenheter har Du av arbetsmarknaden i Sverige /t.ex. att söka arbete och kontakter med arbetsgivare? Skriv gärna på separat papper
26. Hur upplever Du Dina möjligheter på arbetsmarknaden jämfört med personer födda i Sverige med en liknande utbildning?
1. Det är mycket svårare för mig
  2. Det är ingen skillnad
  3. Det är mycket lättare för mig
27. Motivera Ditt svar på frågan ovan. Skriv gärna på separat papper

Bilaga 2

Tabellbilaga

I Köns- och åldersfördelning

I.1 Könsfördelning per åldersgrupp

	Män	Kvinnor	Samtliga
25–29 år	32	68	100
30–35 år	51	49	100
36–40 år	46	54	100
41–56 år	55	45	100

I.2 Åldersfördelning per kön

	Män	Kvinnor	Samtliga
25–29 år	3	7	5
30–35 år	25	24	24
36–40 år	26	32	29
41–56 år	46	38	42
Totalt	100	100	100

I.3 Köns- och åldersfördelning per lärosäte

Lärosäte	Män	Kvinnor	Samtliga
Uppsala universitet	57	43	100
Lunds universitet	67	33	100
Göteborgs universitet	47	53	100
Stockholms universitet	40	60	100
Umeå universitet	57	43	100
Linköpings universitet	100	-	100
Chalmers tekn. högskola ¹	100	-	100
Högskolan i Borås	60	40	100
Högskolan i Växjö	45	55	100
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	64	36	100
Totalt	50	50	100

¹ Chalmers tekniska högskola har studenter som var registrerade vid Göteborgs universitet som administrerade utbildningen.

2. Studenternas bakgrund

2.1 Nationell bakgrund

Fråga 1: Vilket är ditt födelseland?

Totalt alla länder grupperade	
Bosnien-Herzegovina	17
Iran	13
Irak	8
Polen	8
Rysland	6
F.d Jugoslavien övr.	4
Kina	3
Rumänien	3
Egypten	2
Eritrea	2
Turkiet	2
Colombia	1
Kuba	1
Filippinerna	1
Libanon	1
Somalia	1
Övriga Norden	1
Övriga Europa	7
Övriga Sydamerika	4
Övriga Asien	4
Övriga Afrika	2
Övriga Nordamerika	1
Övriga Oceanen	0
Ej svar	3

2.2 I vilket land genomfördes studierna?

Fråga 2: I vilket land genomförde du dina studier?

Länder	Andel totalt
Bosnien Herzegovina	14
Iran	12
Ryssland	11
Polen	8
F.d Jugoslavien	6
Irak	5
Kina	3
Egypten	2
Turkiet	2
Bulgarien	2
Kroatien	2
Sverige	2
Ukraina	2
Filippinerna	1
Ungern	1
Övriga Europa	7
Övriga Afrika	5
Övriga Asien	5
Övriga Sydamerika	3
Övriga Nordamerika	1
Övriga Norden	1
Övriga Oceanen	0
Ej svar	0,6
Samtliga	100

2.3 Tid i Sverige

Fråga 3: Hur länge hade du varit i Sverige innan du började på aspirantutbildningen?

	0–3 år	4–8 år	9–12 år	13–20 år	Totalt
Samtliga	37	48	10	5	100
Män	32	52	10	7	100
Kvinnor	42	45	10	3	100
Samtliga 25–29 år	81	19	-	-	100
Män 25–29 år	80	20	-	-	100
Kvinnor 25–29 år	82	18	-	-	100
Samtliga 30–35 år	48	49	3	-	100
Män 30–35 år	44	54	3	-	100
Kvinnor 30–35 år	53	45	3	-	100
Samtliga 36–40 år	35	55	8	2	100
Män 36–40 år	36	55	7	2	100
Kvinnor 36–40 år	34	56	8	2	100
Samtliga 41 år och mer	27	47	16	11	100
Män 41 år och mer	21	51	15	14	100
Kvinnor 41 år och mer	35	42	17	7	100

2.4 Utbildningsbakgrund

Fråga 4: Inom vilket ämnesområde är din utländska akademiska utbildning?

2.4.1 Utbildningsbakgrund, andel studenter som har utbildning inom flera ämnesområden².

	Ej svar	1	2	3	Totalt
Samtliga	1	84	12	3	100
Män	1	84	11	3	100
Kvinnor	1	84	13	3	100

2.4.2 Utbildningsbakgrund för andelen studenter som har utbildning inom ett ämnesområde (84 procent av studenterna).

	Samtliga	Män	Kvinnor
Ej svar	2	1	2
Annat	6	7	5
Tandläkare	0	-	0
Admin.	1	1	0
Läkare	1	0	1
Data	1	0	2
Försk.lärare	2	0	3
Konstnärligt	2	3	0
Teknik	2	5	0
Humaniora	2	1	3
Ingenjör	4	3	5
Språk	5	1	8
Samh.vetenskap	6	5	6
Nat.vetenskap	6	9	3
Juridik	7	4	10
Ämneslärare	15	12	18
Civ.ingenjör	19	27	11
Ekonomi	21	19	23
Totalt	100	100	100

3. Arbetsmarknaden

3.1 Tidigare arbetslivserfarenhet innan Sverige

Fråga 5: Har du, innan du kom till Sverige, haft ett arbete som motsvarat din utländska akademiska utbildning?

	Ej svar	Ja	Nej	Totalt
Samtliga	1	78	22	100
Män	1	74	25	100
Kvinnor	0	82	18	100

² Det var möjligt att ange fler ämnesområden än ett. 0 kan representera att fåtal individer.

3.2 Tidigare arbetslivserfarenhet i Sverige

Fråga 6: Har du, i Sverige, före aspirantutbildningen haft ett arbete som motsvarat din utländska akademiska utbildning?

	Ej svar	Ja	Nej	Totalt
Samtliga	2	15	84	100
Män	0	12	88	100
Kvinnor	1	13	86	100

3.3 Tidigare arbete som motsvarat utbildningen

Fråga 6: Har du, i Sverige, före aspirantutbildningen haft ett arbete som motsvarat din utländska akademiska utbildning?

Köns- och åldersfördelning

	Ej svar	Ja	Nej	Totalt
Män				
0–3 år	-	4	96	100
4–8 år	3	20	78	100
9–12 år		19	81	100
13–20 år	7	20	73	100
Samtliga män	2	15	84	100
Kvinnor				
0–3 år	1	1	98	100
4–8 år	-	15	85	100
9–12 år	-	29	71	100
13–20 år	-	57	43	100
Samtliga kvinnor	1	12	88	100
Samtliga				
0–3 år	1	3	97	100
4–8 år	1	18	81	100
9–12 år	-	24	76	100
13–20 år	5	32	64	100
Samtliga	1	13	86	100

3.4 Andel som tidigare har haft ett kvalificerat arbete i Sverige

1. Fördelning per kön och ålder

	Män	Kvinnor
0–3 år	4	1
4–8 år	20	15
9–12 år	19	29
13–20 år	20	57
Samtliga	14	12

2. Fördelning av svar av de som fick arbete efter aspirantutbildningen

Nuvarande sysselsättning	Tidigare arbete i Sverige	
	Ja	Nej
Förvävsarbetar heltid	18	21
Förvävsarbetar deltid	11	6
Förvävsarbetar periodvis	2	5
Totalt	30	32

3.5 Arbetslöshet fördelat på kön och ålder

Fråga 7: Har du varit arbetslös/arbetsökande i Sverige?

	Ej svar	Ja	Nej	Totalt
Män	2	91	7	100
Kvinnor	3	89	8	100
Samtliga 25–29 år	6	88	6	100
Män 25–29 år	-	100	-	100
Kvinnor 25–29 år	9	82	9	100
Samtliga 30–35 år	-	90	10	100
Män 30–35 år	-	90	10	100
Kvinnor 30–35 år	-	89	11	100
Samtliga 36–40 år	2	90	8	100
Män 36–40 år	5	90	5	100
Kvinnor 36–40 år	-	90	10	100
Samtliga 41 år och mer	3	92	5	100
Män 41 år och mer	1	95	4	100
Kvinnor 41 år och mer	5	90	5	100

4. Under aspirantutbildningen

4.1 Andel som har besvarat enkäten³.

Fråga 8: Vid vilket/vilken universitet/högskola gick du aspirantutbildningen?

Lärosäte	Andel totalt
Ingen uppgift/ej svar	1
Uppsala universitet	2
Lunds universitet	5
Göteborgs universitet	35
Stockholms universitet	27
Umeå universitet	10
Linköpings universitet	0
Chalmers tekn. högskola (GU)	1
Lärrarhögskolan (SU)	0
Högskolan i Borås	6
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	7
Högskolan i Växjö	6
Totalt	100

4.2 Innehållet på aspirantutbildningen

Fråga 9: Vilka kurser innehöll din aspirantutbildning? (Flervalsalternativ, tabellen presenterar andelen svar)

	Andel totalt
Svenska	58
Svensk kultur/samhälle	40
Ekonomi	39
Datoranvändning	50
Annan samhällsvetenskap	16
Naturvetenskap	18
Teknik	8
Annat	46
Totalt	275

³ Ungefär 72 procent har besvarat enkäten. Andel som är 0, motsvarar i verkligt antal mindre än 2 personer.

4.3 Antalet praktikveckor, andel per lärosäte.

Fråga 10: Hur många praktikveckor har du sammanlagt haft under aspirantutbildningen?

	-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	31-	Totalt
Samtliga	31	34	21	9	1	0	2	100
Uppsala universitet	43	-	14	43	-	-	-	100
Lunds universitet	40	20	5	30	5	-	-	100
Göteborgs universitet	29	41	19	4	2	1	5	100
Stockholms universitet	26	47	24	3	-	-	1	100
Umeå universitet	39	9	43	9	-	-	-	100
Linköpings universitet	-	-	-	-	-	100	-	100
Högskolan i Borås	56	28	16	-	-	-	-	100
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	40	47	10	-	-	-	3	100
Högskolan i Växjö	15		11	67	4		4	100

4.4 Praktikavsnittets innehåll

Fråga 11. Vad gjorde du under praktikavsnittet?

1. Könsfördelning

	Ej svar	1	2	3	4	Totalt
Samtliga	16	47	18	10	9	100
Män	19	44	19	9	10	100
Kvinnor	13	50	18	11	8	100

2. Fördelning per lärosäte

	Ej svar	1	2	3	4	Totalt
Samtliga	16	47	19	10	9	100
Uppsala universitet	17	17	17	50	-	100
Lunds universitet	33	14	48		5	100
Göteborgs universitet	14	38	21	16	11	100
Stockholms universitet	9	85	3	1	3	100
Umeå universitet	15	22	37	13	13	100
Linköpings universitet	-	100	-	-	-	100
Högskolan i Borås	23	15	23	23	15	100
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	23	37	13	13	13	100
Högskolan i Växjö	21	48	21	-	10	100

Förklaring till tabell 1 och 2:

1= Uppsats/projektarbete

2= Kvalificerat arbete på arbetsplats

3= "Enklare" arbete på arbetsplats

4= Annat

4.5 Var praktikavsnittet genomfördes

Fråga 12. Var genomförde du ditt praktikavsnitt?

1. Könsfördelning

	Ej svar	1	2	3	4	5	Totalt
Samtliga	17	14	31	16	3	19	100
Män	20	16	32	14	3	16	100
Kvinnor	13	13	30	19	3	22	100

2. Fördelning per lärosäte

	Ej svar	1	2	3	4	5	Totalt
Samtliga	17	-	17	67	-	-	100
Uppsala universitet	35	5	30	20	5	5	100
Lunds universitet	15	15	14	19	4	33	100
Göteborgs universitet	10	15	50	12	3	9	100
Stockholms universitet	16	13	38	16	2	16	100
Umeå universitet	-	-	100	-	-	-	100
Linköpings universitet	-	-	75	-	-	25	100
Högskolan i Borås	23	23	19	26	-	10	100
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	14	21	39	11	-	14	100
Högskolan i Växjö	16	14	31	16	3	19	100

Förklaring till tabell 1 och 2:

1= Vid universitet/högskola

2= På ett företag

3= Inom offentlig förvaltning

4= Inom annan organisation

5= Annat

4.6 Aspirantutbildningens relevans för studenterna

Fråga 13. Tycker du att aspirantutbildningen passade med din utländska akademiska utbildning?

	Ej svar	1	2	3	4	Totalt
Samtliga	6	38	12	18	26	100
Uppsala universitet	-	-	43	57	-	100
Lunds universitet	-	60	-	20	20	100
Göteborgs universitet	3	35	18	14	30	100
Stockholms universitet	7	29	7	22	35	100
Umeå universitet	2	42	26	2	28	100
Linköpings universitet	-	-	-	100	-	100
Högskolan i Borås	4	50	-	46	-	100
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	10	45	-	23	23	100
Högskolan i Växjö	21	50	14	11	4	100

Förklaring:

1= Ja, både kurserna och praktikavsnittet

2= Ja, praktikavsnittet, men inte kurserna

3= Ja, kurserna men inte praktikavsnittet

4= Nej, varken kurserna eller praktikavsnittet

4.7 Uppläggnig av utbildningen

Fråga 14. Vilken uppläggnig hade aspirantutbildningen?

	Ej svar	1	2	3	Totalt
Samtliga	5	57	31	8	100
Uppsala universitet	-	43	43	14	100
Lunds universitet	14	-	5	81	100
Göteborgs universitet	5	65	28	2	100
Stockholms universitet	5	92	1	3	100
Umeå universitet	2	60	35	2	100
Linköpings universitet	-	-	100	-	100
Högskolan i Borås	-	12	76	12	100
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	-	3	83	13	100
Högskolan i Växjö	4	15	81	-	100

Förklaring:

1= Jag läste enbart med andra aspirantstudenter

2= Jag läste vissa kurser med enbart aspirantstudenter och andra som var öppna för alla

3= Jag läste enbart kurser som var öppna för alla

4.8 Genomströmning

Fråga 15. Har du fullgjort aspirantutbildningen med godkänt resultat?

1. Könsfördelning

	Ej svar	Ja	Nej:1	Nej:2	Nej:3	Totalt
Samtliga	3	64	18	9	5	100
Män	4	57	20	13	6	100
Kvinnor	3	71	16	5	5	100

2. Fördelning per ålder och kön

	Ej svar	Ja	Nej:1	Nej:2	Nej:3	Totalt
Samtliga 25–29 år	-	69	31	-	-	100
Män 25–29 år	-	60	40	-	-	100
Kvinnor 25–29 år	-	73	27	-	-	100
Samtliga 30–35 år	3	60	21	9	8	100
Män 30–35 år	3	59	21	13	5	100
Kvinnor 30–35 år	3	61	21	5	11	100
Samtliga 36–40 år	5	64	16	9	5	100
Män 36–40 år	5	57	17	14	7	100
Kvinnor 36–40 år	6	70	16	4	4	100
Samtliga 41 år och mer	3	66	17	10	5	100
Män 41 år och mer	4	56	21	12	7	100
Kvinnor 41 år och mer	2	78	12	7	2	100

3. Fördelning per lärosäte

	Ej svar	Ja	Nej:1	Nej:2	Nej:3	Totalt
Samtliga	3	64	19	8	5	100
Uppsala universitet	-	86	-	14	-	100
Lunds universitet	-	40	15	40	5	100
Göteborgs universitet	5	65	21	8	2	100
Stockholms universitet	3	69	16	5	7	100
Umeå universitet	-	71	7	7	16	100
Linköpings universitet	100	-	-	-	-	100
Högskolan i Borås	-	56	40	4	-	100
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	3	60	23	13	-	100
Högskolan i Växjö	4	70	11	4	11	100

Förklaring till tabell 1, 2 och 3:

Nej:1= Nej, jag blev inte godkänd på allt

Nej:2= Nej, jag hoppade av under andra terminen

Nej:3= Nej, jag hoppade av under första terminen

4.9 Orsaker till att studenter inte har genomfört utbildningen

(svarsfrekvens av de som inte har genomfört hela utbildningen eller har hoppat av).

Fråga 16. Varför slutförde du inte aspirantutbildningen?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Totalt
Samtliga	17	18	4	13	4	18	4	3	22	104
Män	19	20	1	11	6	24	6		21	109
Kvinnor	14	16	9	16		14	2	7	23	100

Förklaring:

1= Jag fick ett arbete

2= Jag tyckte inte att kurserna passade mig

3= Jag tyckte inte att praktikavsnittet passade mig

4= Jag hade inte tillräckliga kunskaper i svenska

5= Jag hade inte tillräckliga kunskaper i engelska

6= Av ekonomiska/sociala orsaker

7= Jag påbörjade en annan utbildning istället

8= Jag tyckte studietakten var för hög

9= Annat

5. Motiv

Fråga 17. Varför började du på aspirantutbildningen (studenterna fick göra en bedömning av hur väl varje motiv stämde med deras uppfattning, med hjälp av en gradskala)?

17:1 Jag hoppades att utbildningen skulle öka mina chanser att få ett kvalificerat arbete

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	1	5	2	10	10	68	4
Män	1	8	1	15	10	64	3
Kvinnor	1	2	4	6	10	72	6

17:2 Jag hoppades att utbildningen skulle öka mina chanser att få ett arbete över huvud taget.

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	3	13	6	12	16	41	10
Män	3	16	7	14	15	40	6
Kvinnor	3	9	5	11	17	42	14

17:3 Jag blev rekommenderad att börja

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	5	40	8	9	8	16	14
Män	5	46	8	11	9	12	11
Kvinnor	6	35	8	8	6	20	17

17:4 Jag ville öka mina kunskaper i det svenska samhället

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	2	17	10	15	14	31	11
Män	2	18	9	17	15	31	10
Kvinnor	3	17	11	13	13	30	13

17:5 Jag ville öka mina kunskaper i det svenska språket

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	2	16	7	14	11	39	12
Män	2	18	8	17	13	33	10
Kvinnor	1	14	7	12	9	44	13

17:6 Jag ville komma i kontakt med andra människor

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	4	21	9	16	11	26	12
Män	4	25	11	15	13	23	10
Kvinnor	4	18	8	17	10	30	15

17:7. Jag ville ha en praktikplats

	Ej svar	Stämmer inte alls	2	3	4	Stämmer mycket bra	Ej aktuellt/ kan ej avgöra
Samtliga	3	18	8	10	12	37	12
Män	5	21	8	13	13	31	10
Kvinnor	2	15	8	7	11	44	14

6. Finansiering

Fråga 18. Hur finansierade du dina studier på aspirantutbildningen?⁴

1. Könsfördelning

	Samtliga	Män	Kvinnor
Ej svar	3	3	3
1. Utbildningsbidrag från arbetsförmedlingen	70	65	75
2. Studielån/bidrag(CSN)	23	25	20
3. Studiebidrag(CSN)	4	6	4
4. Förförsvärbete	3	3	3
5. Stöd från familjen	4	4	4
6. Egna medel	3	3	2
7. Annat	5	5	5
Totalt	114	113	115

2. Fördelning per lärosäte⁵

	1	2	3	4	5	6	7	Totalt
Uppsala universitet	57	60	-	-	-	-	17	133
Lunds universitet	75	20	5	-	-	5	5	110
Göteborgs universitet	90	12	1	1	4	3	8	119
Stockholms universitet	61	21	9	6	7	7	6	116
Umeå universitet	-	-	-	100	100	-	-	200
Linköpings universitet	73	28	2	7	-	2	-	112
Högskolan i Borås	96	4	4	-	-	-	-	104
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	33	60	7	-	-	-	-	100
Högskolan i Växjö	31	58	4	-	8	-	4	104
Totalt	71	23	4	3	4	2	5	111

⁴ Studenterna har kunnat ange flera finansieringskällor än en.

⁵ Förklaring till alternativen av finansieringskällor finns i föregående tabell.

7. Efter aspirantutbildningen

7.1 Sysselsättning efter utbildningen⁶

Fråga 20. Vilken sysselsättning har du idag?

	Samtliga	Män	Kvinnor
Ej svar	8	8	9
1= Förvärvsarbetar heltid	21	20	21
2= Förvärvsarbetar deltid	7	7	6
3= Förvärvsarbetar periodvis	4	3	5
4= Är egen företagare	3	3	3
5= Studerar vid universitet/högskola	11	10	13
6= Studerar på forskarutbildning	1	1	-
7= Studerar på annan utbildning	10	10	10
8= Är arbetslös/arbetsökande	36	40	30
9= Är sjukskriven sedan länge	1	1	-
10= Annat	17	16	18
Totalt	119	120	116

7.2 Typ av arbete

Fråga 21. Vilken typ av arbete har du (av de som hade någon form av arbete efter utbildningen)?

	Samtliga	Män	Kvinnor
Ej svar	3	-	6
Ett kvalificerat arbete som motsvarar min utländska utbildning	29	27	31
Ett arbete som delvis motsvarar min utländska akademiska utbildning	39	38	40
Ett okvalificerat arbete som inte motsvarar min utländska akademiska utbildning	29	35	24
Totalt	100	100	100

7.3 Typ av anställningsform

Fråga 22. Vilken typ av anställningsform har du?

I. Svarsfördelning totalt

	Samtliga	Män	Kvinnor
Fast arbete	11	8	13
Vikariat/projektanställning	13	13	13
Provanställning	5	5	5
Eget företag	3	3	3
Konsult/frilans	2	2	2
Arbetsmarknadsåtgärd	7	8	6
Praktikplats	3	1	6
Arbetsplatsintroduktion	2	3	1
Totalt	45	42	48

⁶ Studenterna kunde uppge fler alternativ än ett.

2. Svartsfördelning av de som har besvarat att de har någon form av anställning

	Samtliga	Män	Kvinnor
Fast arbete	33	27	39
Vikariat/projektanställning	38	39	36
Provanställning	6	12	-
Eget företag	-	-	-
Konsult/frilans	13	15	11
Arbetsmarknadsåtgärd	1	2	-
Praktikplats	3	-	6
Arbetsplatsintroduktion	4	5	4
Ej svar	2	-	4
Totalt	100	100	100

7.4 Hur man fick arbetet

Fråga 23. Hur fick du detta arbete (fördelning av svar av de som har uppgett att de hade någon form av arbete)?

	Samtliga	Män	Kvinnor
Via arbetsförmedlingen	11	6	8
Via aspirantutbildningen/praktikavsnitt	21	24	22
Via annons i massmedia	27	19	23
Via släkt, vänner eller bekanta	17	11	14
Via andra aspiranter	2	-	1
Helt på eget initiativ med arbetsgivaren	18	26	22
Jag skapade mitt eget arbete	-	-	-
Annat	5	14	9
Totalt	100	100	100

7.5 Orsaker till att man inte har arbete

Fråga 24. Varför har du inte något förvärvsarbete (fördelning av svar av de som ej hade någon form av arbete, fråga 21 har använts som selekterande fråga)?

	Samtliga	Män	Kvinnor
Ej svar	16	9	23
Jag har sökt men inte fått något arbete	68	77	58
Jag har inte sökt pga studier	13	11	14
Jag har inte sökt av andra skäl	4	3	5
Totalt	100	100	100

Bilaga 3

Ett urval av kommentarer från studenterna som medverkade i Högskoleverkets studentenkät våren 1997

I. Vilka positiva/negativa erfarenheter har Du av aspirant- utbildningen och vad har den givit Dig i efterhand? (Fråga 19)

(En del citat har kortats ned).

”Jag har byggt upp ett eget kontaktnät och träffar en rad svenska företag, organisationer... Jag fick möjligheter att knyta mina kontakter från Bosnien med nya kontakter i Sverige.”

”Innan man ska börja en sådan här utbildning, är det bättre att alla gör ett test. Bedöma vilka som ska få komma in. Många studenter kunde inte klara sig i språket, både skrivning och läsning. Om vi studerade tillsammans med svenska studenter kunde vi få mer information och träning i språket.”

”Uppriktigt sagt har jag ingen positiv erfarenhet av aspirantutbildningen som jag deltagit i. Måste jag hitta något skulle jag vilja säga att de har gett mig möjligheten att lära känna många invandrare från olika länder... För det första var utbildningen dåligt planerad... med tanke på att alla hade olika bakgrund och har med sig olika akademiska kunskaper gör det svårare för att utbildningen skall fungera som en gemenskap...”

”Vi hade turen att träffa många lärare i flera ämnen och fått lära oss språket på en högre nivå. Tyvärr låg vi på olika nivåer och det var ibland svårt. Vi hade alla dåliga kunskaper i engelska men vi fick inte någon undervisning i detta.”

”Att träffa andra från olika länder, olika kategorier och erfarenheter, öka sin kunskap om arbetsmarknadens situation. Dåligt planerad, missvisande information om utbildningens innehåll i helhet.”

”Aspirantutbildningen har många fördelar:

’Ger möjlighet att komma in och lära känna en svensk akademisk miljö.

’Man kan konfrontera sina egna kunskaper och få en uppfattning om dess värde i jämförelse med det som lärs ut.

’Genom fritt val av kurser kan man förnya och komplettera sina kunskaper.

’Kursen ”Sverigeorientering” ger möjlighet att verkligen lära sig förstå svenskt samhälle, dess tänkande som står bakom svensk lag, svenska traditioner och beteenden.

’Man lär känna andra kulturer och dess problem.

’Att lära sig saker och ting på svenska utvecklar språket, framför allt yrkesspråket.

Nackdelar:

’I mitt fall var undervisningen i svenska språket på låg nivå.”

” Jag fick möjligheten att använda och förbättra min svenska...Utbildningen satsar för mycket på teori. Uppsatsen hade inget att göra med utbildningen. I stället för en akademisk uppsats borde man ha fått en praktikplats med uppgifter som motsvarade utbildningen man fick.”

” Aspirantutbildningen ökade mina chanser att få ett jobb och att våga satsa på ett bra jobb på arbetsmarknaden.”

”Jag har lärt mig mycket på olika kurser som jag har fått på den här utbildningen, men ni måste satsa mer på svenska språket.”

”Möjligheten att få praktikplatser och därmed öka sin personliga kontaktyta.”

”Jag var tvungen att låna 50 000, men de andra som var med fick kostnader betalda av deras arbetsförmedlingar. Jag skulle ha hoppat av, men jag trodde att jag skulle kunna få ett jobb efter utbildningen.”

”...jag fick bara en skuld (CSN) ingenting annat. Jag är faktiskt förbannad. Nu jobbar jag som sprutlackerare och betalar tillbaka.”

”Positivt! Ökade mina kunskaper i svenska språket och svensk pedagogik.”

”Utbildningen har gett en passande förutsättning att komma in på arbetsmarknaden. Jag lärde mig mycket på kursen ”svensk kultur och samhälle” och har fått bredare insikter om det svenska samhället.”

”Man börjar att leva igen i den här älskade miljön, d.v.s. med andra kolleger och man känner sig levande och aktiv igen.”

”De mest positiva erfarenheterna är att jag har lärt mig mycket och mer svenska och att jag har fått tillbaka min identitet som lärare.”

”Jag har jobbat som städare. På utbildningen kände jag mig som akademiker igen och jag börjar tro på framtiden. Jag vet att det blir svårt, men att få tillbaka känslan att vara värd något är också viktigt. Det är tråkigt att så många arbetsgivare inte vågar ta chansen. Det är det hot som finns, att jag blir städare igen, då har jag förlorat allt.”

”Vi fick tips om hur vi kunde marknadsföra oss själva och sköta det praktiska med kontakter, brev, CV och anställningsintervjuer.”.

”Jag fick fina meriter (svenska), förbättrade mina chanser att komma in på arbetsmarknaden och träffade underbara kollegor som jag fortfarande har kontakt med.”.

”Jag har fått ny kunskap, har förbättrat min svenska och har lärt känna andra invandrare i samma situationer.”.

”Bra engagemang från lärosätet, med mycket vilja att hjälpa och skapa möjligheter för vidare anställning och stort intresse efter utbildningens slut. Vi fortsätter att träffas och har seminarier på lärosätet.”.

”... naturligtvis att man får en insikt om svenska arbetsmarknaden under sitt praktikavsnitt. Jag har på det sättet knutit kontakt med min nuvarande arbetsgivare.”.

”De flesta lärarna hade visat att de inte tror på att vi någon gång får ett jobb i Sverige och betraktade oss som handikappade. Först under praktiktiden fick jag visa att jag vill och kan mitt jobb. Företaget var jättenöjt med resultatet av mina marknadsundersökningar.”

”Det behövs satsas mer på svenska språket.”

”Jag är i samma situation som förut fast mer besviken. Jag tycker utbildningen ska vara mer inriktad på ett mål och inte vara så bred. Den ska vara längre för praktikens skull.”

”Man får inte blanda folk från olika utbildningar och förvänta sig att resten som aldrig har läst de ämnen som ges att de ska klara sig lika bra som de som har både utbildning och erfarenheter...”

”Utbildningen kunde ha varit mycket givande om ledningen hade tagit hänsyn till den reella situationen för invandrarna på den svenska arbetsmarknaden, ledningen hade inget initiativ att undersöka arbetsgivarnas hållning, arbetsgivarna var helt ointresserade när vi sökte praktikplats.”

”Den har givit mig ett jobb! Jag fick chans att visa upp mig för arbetsgivare och visa vad jag kan. Jag har fått utbilda mig i ett mycket högt tempo, det förkortade vägen till ett jobb. Inte alla lärare passade för sin plats samtidigt som vi har fått universitetets främsta lärare i vissa ämnen.”

2. Vilka erfarenheter har Du av arbetsmarknaden i Sverige (t.ex. av att söka arbete och av kontakter med arbetsgivare)? (Fråga 24 och 26)

(Två öppna frågor har lagts ihop beroende av att studenterna själva ofta har behandlat dem som en fråga. En del citat har kortats ned).

”Att man aldrig kan förvänta sig att få arbete genom annons. Arbetsförmedlingen hjälper inte. Man måste ta många initiativ själv.”

”Hittills har jag sökt minst 150 jobb som passade min akademiska utbildning utan att få ett enda jobb. Jag tycker att det synd att man behandlar människor med så hög utbildning på det sättet.”

”Jag vet att man får jobb bara genom kontakter.”

”Jag bemöts med misstro, man har en negativ image som invandrare, d.vs. man framställer alla som problematiska. Det är klart att ingen vill anställa såna. Kontaktnät är väldigt begränsat. Jag saknar kusiner, kurskamrater, skolkompisar, osv som kan hjälpa till. När jag söker ett kvalificerat arbete blir jag betraktad som en skojare.”

”Alla jobb, förutom okvalificerad städjobb (som jag också sökt men inte fått) är svåra att få som invandrare. Ibland arbetar jag som lärare...men det kan man inte leva på.”

”Känns omöjligt för mig att komma in på arbetsmarknaden. Rekommendationer från högskolan eller praktikplatsen hjälper inte helt.”

”Det är svårt för alla när arbetslösheten är så hög. Diskriminering blir tydligare.”

”Jag försöker hitta ett arbete eller praktik som passar mitt yrke. Ingen vill ta emot mig. Jag måste fundera på att söka jobb som städare, jag accepterar det för att försörja mig själv.”

”Arbetsgivare inser inte vilken tillgång de går miste om.”

”Utländska betyg är svåra att bedöma, hur ska de kunna lita på dem?”

”Vad gäller arbetsmarknaden i Sverige för mig och mina kolleger är den nästan omöjligt att komma in på p.g.a. arbetsbrist, språksvårighet och inte minst diskriminering. Det är bra att man är optimistisk men man måste vara realistisk. I tre år sökte jag en praktikplats men ”nej tack”. Praktikplats!”

”Inga lyckliga erfarenheter. Tyvärr enbart negativa svar överallt, för alla kvalificerade och okvalificerade jobb. Ingen är intresserad av mig och min ansökan vill ingen veta av alls eller vilken utbildning jag har. För mig gäller bara socialbidrag!”

”Jag har arbetat i Sverige i tre år på olika företag. Fast anställning är ingen option det får man acceptera.”

”Jag har 20-årig yrkeserfarenhet, men jag är 50 och därför kan jag aldrig få ett jobb mer.”

”Finns det intresse och engagemang finns lösningar. Med ord kan man nå människor, öka förståelse och hitta vägen till deras hjärtan... Massmedia företräder ett passivt tänkande, bara det negativa träder fram.”

”Arbetsgivare har fördomar”.

”Fördomar finns”.

”Jag kan mycket om hur man söker arbete i Sverige...Det handlar inte om inkompetens utan om fördomar. Arbetsgivarna underskattar utländsk utbildning och vill inte ha anställda som bär utländska namn. Tyvärr.”

”Arbetsgivare är ...oerfarna med att rekrytera invandrare.”

”Jag har aldrig fått äran att träffa en arbetsgivare, tyvärr. Man kommer sällan fram till en intervju. Ca 10 procent av mina ansökningar fick negativa svar, av resten fick jag aldrig något svar alls.”

”På grund av en bra kontaktperson fick jag tag på ett kvalificerat arbete 7 månader efter min ankomst till Sverige. Med lågkonjunkturen året därpå blev jag arbetslös och hamnade i arbetslöshetsåtgärdskarusellen.”

”För mig blev det lättare att få jobb när jag bytte mitt efternamn till min mans när jag sökte jobb.”

”Jag anser att nuvarande arbetsmarknadspolitik med alla de åtgärder som är gratis för arbetsgivare är helt felaktig. Varför ska arbetsgivare anställa då man kan få dem att jobba gratis? Visst är det bra att kunna visa vad man kan men det leder så sällan till någon anställning (särskilt inte när det handlar om invandrare). Mina erfarenheter av arbetsmarknaden i Sverige är alltså ganska negativa.”

”Man kan inte få mycket hjälp från Arbetsförmedlingen, om man skall ha ett arbete får man anstränga sig själv mycket.”

”Under den här tiden som jag sitter hemma förlorar jag språket, kunskapen, anpassningen på arbetsplatsen och kontakter med andra.”

”Vår institution sa åt oss att gå från skola till skola för att söka arbete. Det har jag aldrig varit med om, det normala förfarandet är annons.”

”Man har inget kontaktnät, och inte så många av ens vänner har ett jobb.”

”Man saknar här personliga kontakter som skulle kunna överbrygga, svårigheter som en ”vanlig svensk” ej har. Utan kontaktnät är man misslyckad!”

”Det handlar om kontakter och förmåga att behärska språket- har man dessa två nyckelresurser då klarar man sig lite bättre.”

”Att ha en större bekantskapskrets är viktigare än 40 poäng, utöver redan 160.”.

”Man får aldrig arbete genom annons eller arbetsförmedlingen.”.

”Det är väldigt svårt för mig som invandrare att hitta ett riktigt kvalificerat arbete, eftersom man behöver kanaler och kontakter på marknaden. Det saknar jag!”

Högskoleverkets rapportserie

Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor

Bilagor:

- Bilaga 1: Vägledning för lärosäten vid bedömning av kvalitetsarbete
- Bilaga 2: Handledning för bedömare av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor

Högskoleverkets rapportserie 1995:1 R

Grundskolläroverbyggnaden 1995

Högskoleverkets rapportserie 1996:1 R

Examensrättsprövning – Utbildning i biodynamisk odling

Högskoleverkets rapportserie 1996:2 R

Tillsynsrapport – Avgiftsfri utbildning

Högskoleverkets rapportserie 1996:3 R

Examensrättsprövning – Konstnärlig kandidat- och magisterexamen

Högskoleverkets rapportserie 1996:4 R

Examensrättsprövning – Kyrkomusikalisk utbildning vid Sköndalsinstitutet

Högskoleverkets rapportserie 1996:5 R

Kvalitetsarbete vid universitet och högskola

Högskoleverkets rapportserie 1996:6 R

Vårdutbildningar i högskolan – En utvärdering

Högskoleverkets rapportserie 1996:7 R

Årsrapport för universitet och högskolor 1994/95

Högskoleverkets rapportserie 1996:8 R

Forskarutbildningen inom det språkvetenskapliga området

– En utvärdering
Högskoleverkets rapportserie 1996:9 R

The National Quality Audit of Higher Education in Sweden

Högskoleverkets rapportserie 1996:10 R

Avgiftsbelagd utbildning i privat regi – En utredning

Högskoleverkets rapportserie 1996:11 R

Kriterier för benämningen universitet – En utredning

Högskoleverkets rapportserie 1996:12 R

Kvinnor och män i högskolan. Från gymnasium till forskarutbildning

Högskoleverkets rapportserie 1996:13 R

Swedish Universities & University Colleges 1994/95 – Short

Version of Annual Report

Högskoleverkets rapportserie 1996:14 R

Examensrättsprövning – Teologisk utbildning vid frikyrkliga

seminarier och vid Umeå universitet

Högskoleverkets rapportserie 1996:15 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i

Borås

Högskoleverkets rapportserie 1996:16 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Uppsala

universitet

Högskoleverkets rapportserie 1996:17 R

Examensrättsprövning – Uppföljning av teologisk utbildning

Högskoleverkets rapportserie 1996:18 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i

Jönköping

Högskoleverkets rapportserie 1996:19 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i

Karlstad

Högskoleverkets rapportserie 1996:20 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid

Lärarhögskolan i Stockholm

Högskoleverkets rapportserie 1996:21 R

Högskoleprovet – Genom elva forskares ögon

Högskoleverkets rapportserie 1996:22 R

Högskola på Gotland

Högskoleverkets rapportserie 1996:23 R

Rätt att inrätta professurer – Högskoleverkets prövning

av Högskolan i Kalmar, Karlstad, Växjö, Örebro samt

Mitthögskolan och Mälardalens högskola

Högskoleverkets rapportserie 1996:24 R

Årsrapport för universitet & högskolor 1994/95

– Kortversion

Högskoleverkets rapportserie 1996:25 R

Förslag till meritvärdering vid urval på betyg – Högskoleverkets

förslag till meritvärdering av nya och gamla gymnasiebetyg

m.m.

Högskoleverkets rapportserie 1996:26 R

Redovisning vid universitet och högskolor – Rapport till

regeringen

Högskoleverkets rapportserie 1996:27 R

Quality Audit of Uppsala University

Högskoleverkets rapportserie 1996:28 R

Tillsynsrapport – Färfarande med inaktiva doktorander

Högskoleverkets rapportserie 1996:29 R

Examensrättsprövning – Prövning av medieutbildningen vid

Mediehögskolan i Uppsala

Högskoleverkets rapportserie 1996:30 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid fem

lärosäten

Högskoleverkets rapportserie 1997:1 R

Högskoleutbildningar inom vård och omsorg – En utredning

Högskoleverkets rapportserie 1997:2 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan

Kristianstad

Högskoleverkets rapportserie 1997:3 R

Examensrättsprövning – Läroverbyggnad vid högskolorna i

Borås och Halmstad

Högskoleverkets rapportserie 1997:4 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i

Örebro

Högskoleverkets rapportserie 1997:5 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan

Dalarna

Högskoleverkets rapportserie 1997:6 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid

Operahögskolan i Stockholm

Högskoleverkets rapportserie 1997:7 R

Kvalitet och förändring

Högskoleverkets rapportserie 1997:8 R

Rekryteringsmål för kvinnliga professorer

– ett regeringsuppdrag

Högskoleverkets rapportserie 1997:9 R

Examensrättsprövning – Utbildningar vid Södertörns

högskola

Högskoleverkets rapportserie 1997:10 R

Examensrättsprövning – Grundskolläroverbyggnaden vid Högskolan

i Falun/Borlänge, Högskolan i Jönköping och Högskolan i

Kristianstad

Högskoleverkets rapportserie 1997:11 R

- Examensrättsprövning – Utbildningar vid Företagsekonomiska Institutet, Stockholms Musikpedagogiska Institut och Högskolan i Gävle/Sandviken
Högskoleverkets rapportserie 1997:12 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby
Högskoleverkets rapportserie 1997:13 R
- Examensrättsprövning – Utbildning i pedagogiskt drama vid tre folkhögskolor
Högskoleverkets rapportserie 1997:14 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Gävle/Sandviken
Högskoleverkets rapportserie 1997:15 R
- Poänggivande uppdragsutbildning i högskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:16 R
- Årsrapport för universitet & högskolor 1995/96
Högskoleverkets rapportserie 1997:17 R
- Swedish Universities & University Colleges 1995/96 – Short Version of Annual Report
Högskoleverkets rapportserie 1997:18 R
- Årsrapport för universitet och högskolor 1995/96 – Kortversion
Högskoleverkets rapportserie 1997:19 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Mälardalens högskola
Högskoleverkets rapportserie 1997:20 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Danshögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:21 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungliga Musikhögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:22 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Lunds universitet
Högskoleverkets rapportserie 1997:23 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Halmstad
Högskoleverkets rapportserie 1997:24 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Kalmar
Högskoleverkets rapportserie 1997:25 R
- Kandidat- och magisterexamen vid Kungliga Musikhögskolan – Examensrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 1997:26 R
- Uppföljning av resurstilldelningssystemet för grundläggande högskoleutbildning – ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1997:27 R
- Bilateralt forskningsamarbete med Östeuropa – ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1997:28 R
- Läkarutbildningen i Sverige – hur bra är den?
Bilagor:
• Självvärderingar och extern bedömning
• Vad säger studenterna om läkarutbildningen?
• Vad säger AT-läkare, handledare och examinatoreer om läkarutbildningen?
Högskoleverkets rapportserie 1997:29 R
- Apotekarutbildningen vid ytterligare en högskola? – Ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1997:30 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Mitthögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:31 R
- Gymnasialäroexamen vid Högskolan Dalarna, Luleå tekniska universitet och Mitthögskolan – Examensrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 1997:32 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor
Bilagor:
• Vägledning för lärosäten vid bedömning av kvalitetsarbete
• Handledning för bedömare av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1997:33 R
- Konstnärlig högskoleexamen i konst och design vid fem hantverksskolor – Examensrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 1997:34 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungl. Konsthögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:35 R
- Examensmål för lärarexamina
Högskoleverkets rapportserie 1997:36 R
- Rätt att inrätta professurer – Högskoleverkets prövning av Högskolan i Halmstad, Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Högskolan i Örebro, Idrottshögskolan samt Mitthögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:37 R
- Magisterexamensprövning vid elva högskolor – Examensrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 1997:38 R
- Examinationen i högskolan – Slutrapport från Högskoleverkets examinationsprojekt
Högskoleverkets rapportserie 1997:39 R
- Tillväxt och växtvärk – Uppföljning av magisterexamensrätt på medelstora högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1997:40 R
- Kvalitetsarbete – ett sätt att förbättra verksamhetens kvalitet vid universitet och högskolor. Halvtidsrapport för granskningen av kvalitetsarbetet vid universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1997:41 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungl. Tekniska högskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:42 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Stockholms universitet
Högskoleverkets rapportserie 1997:43 R
- Kvinnor och män i högskolan – från gymnasium till forskarutbildning 1986/87–1995/96
Högskoleverkets rapportserie 1997:44 R
- Magisterexamen söker identitet
Högskoleverkets rapportserie 1997:45 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Skövde
Högskoleverkets rapportserie 1997:46 R
- Hur står det till med kvaliteten i högskolan?
Högskoleverkets rapportserie 1998:1 R
- De första 20 åren – utvecklingen vid de mindre och medelstora högskolorna sedan 1977
Högskoleverkets rapportserie 1998:2 R
- Quality Audit of Mid-Sweden University College
Högskoleverkets rapportserie 1998:3 R
- Särskilda utbildningsåtgärder – vad blev det av dem?
En uppföljningsstudie av vissa särskilda utbildningsåtgärder inom högskolan som finansierats med arbetsmarknadspolitiska medel, enligt regeringens uppdrag.
Högskoleverkets rapportserie 1998:4 R

"En utmärkt möjlighet att byta karriär"
NT-SVUX-satsningen – vad blev det av den?
Högskoleverkets rapportserie 1998:5 R

Rapporter i Högskoleverkets rapportserie
speglar Högskoleverkets officiella inställning.

Högskoleverkets rapportserie 1998:6 R
ISSN 1400-948X
ISRN HSV-R--98/6--SE

Högskoleverket är en central myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, utveckling av högre utbildning, bedömningar och utredningar, tillsyn, internationella frågor och studieinformation. Dessutom ansvarar verket för samordningen av det svenska universitetsdatornätet SUNET.

HÖGSKOLEVERKET
National Agency for Higher Education